

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

DENİZLİ

Yerel Tarih ve Kültür Dergisi

Sayı: 29 (Eylül-Aralık 2011)

Şükrü Elçin | Muallim Murat | Timurtaş Köprüsü | Nalbantlık | 20 T 0001

CAFER SADIĞ ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

BENİM NÂÇİZ
VÜCUDUM ELBET
BİR GÜN TOPRAK
OLACAKTIR, AMA
TÜRKİYE
CUMHURİYETİ
İLELEBET PAYIDAR
KALACAKTIR..

GEÇMİŞTEN
GÜNÜMÜZE
DENİZLİ
DERGİSİ

ÖĞRENCİLERİMİZE
BURSLAR

SOSYAL
ETKİNLİKLER ve
GEZİLER

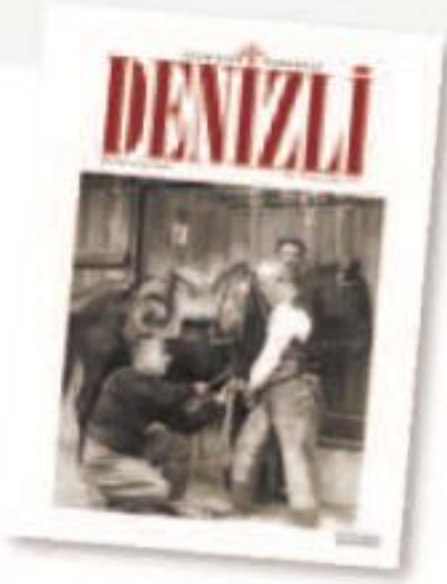
EĞİTİM ve KURSLAR

ŞANATA DESTEK ve
DOĞAYA SAYGI

CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

Geçmişten Günümüze
DENİZLİ

CAFER SADIK ABALIDÖĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR YAKFI
ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
M. Ali Abaloğlu

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Ömer Gökmen

YAYIN DANIŞMANI
Prof. Dr. Önder Göçgün

EDİTÖR
Doç. Dr. Süleyman İnan

YAYIN KURULU
Önder Göçgün
Ömer Gökmen
Süleyman İnan
Metin Türkteş
Şerif Kutludağ
Faruk İnceoğlu
Mehmet Korkutalp

KOORDİNATÖR
M. Ercüment Erdem

TASARIM - UYGULAMA
MacArt Tasarım
Grafik •Fotograf •Web

BASKI
GölenMat Ofset

İLETİŞİM
Sümer Mahallesi
Çal Caddesi No: 116
Denizli
Tel : 0 258 268 28 50
Fax : 0 258 268 28 55
www.csavakfi.org.tr

YAYIN TÜRÜ
Yerel süreli
Dört aylık yerel tarih ve kültür dergisi
<http://dergi.csavakfi.org.tr>

Yazılar, yazarların yasal sorumluluğu altındadır. Yayımlanmak üzere gönderilen yazılar iade edilmez. Dergide yayımlanan yazı ve dokümanların tamamının veya bir kısmının yeniden yayımlanması için izin gerekmektedir.

Dergi ücretsizdir.

EDİTÖRDEN

Merhaba

Sevdiğim bir sinema filmidir; *Geçmişe Dönüş*. Kanadalı aktör Michael J. Fox oynar, başrolde. Mucit dostunun "zaman makinesi"ne girer ve olanlar olur; 1980'lerden anne babasının zamanı 1950'lere geri gider. İşte bu dergide yazılanları hep böyle görüyorum. Bizi alıp geriye, geçmişe götürüyor; yaşıyor aynısını sanki... Bazen annemizin zamanındayız, bazen daha da gerilerde atalarımızın dönemindeyiz. Bazen de antik dönemdeki, bizden öncekilerin çağındayız. Kolay değildir, böylesi zaman makinesi yapmak... (siz bunu böylesi "dergi yapmak" diye okuyunuz lütfen). Yazılarımızda, illâ bir geçmiş bağlamı kurma çabamız yok; ama ister istemez araştırma veya "zahmet" ürünleri olan yazılar, bir başlangıç noktası belirlenerek ele alınıyor. Bu bakımdan orada burada kolay bulunan yazılar değil bizimkisi...

Gelin bu sefer de, zaman makinemize girelim ve gidelim bir yerlere... Bu sayımızda Ömer Gökmen'in yazısı Muallim Murat'la tekrar tanışacağız; onun aktardıklarını "belge-yazı" olarak hep saklayacağız, tarihe havale edeceğiz. Özlem Çelikkol'un kaleme aldığı nalbantlık yazısı ile bu mesleği yapılmaya dahi kaybetmekten kurtaracağız. Hasan Kallıncı'nın Sarayköy'deki Timurtaş Köprüsü'nü anlatan yazısı ile Beylikler dönemine gideceğiz. Şükrü Elçin'i, Ali Vehbi'yi, Mustafa Reşit'i hatırlayacağız.

Sıkı durun, zaman makinesi ile bir yerlere yolculuk yapacağız. Keyfini çıkarınız...

Süleyman İnan

İÇİNDEKİLER

- 2-5 Prof. Dr. Şükrü Elçin
Önder Göçgün
-
- 6-19 Muallim Murat
Ömer Gökmen
-
- 20-23 Ben Timurtaş Köprüsüydüm
Hasan Kallıncı
-
- 24-25 Allı Turnam Bizim İle Vanırsan,
Şeker Söyle, Kaymak Söyle, Bal Söyle
Ramazan Gökçe
-
- 26-27 Gelin Turşusu
Arif Atmaca
-
- 28-31 Nalbantlık
Özlem Çelikkol
-
- 32-33 20 T 0001
Mehmet Korkutalp
-
- 34-37 Yüreğil'den Yayılan Maarif Işığı
İbrahim Akman
-
- 38-40 Bir Bayrak Hikâyesi
Şerif Kutludağ

DENİZLİ'YE HİZMET VE GÖNÜL VERENLER:

“KOCA MEKTEB”İN, ŞAIR VE YAZAR “ŞÜKRÜ HOCA”SI..

Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

1940'lı yıllarda, Denizli halkının "Koca Mekteb" adını verdiği Denizli Lisesi'nde -o zamanki adıyla İsmet İnönü Lisesi- edebiyat öğretmeni olarak hizmet veren ve şehrimizde geçen dönemi "meslek hayatının unutulmaz yılları" olarak nitelendiren merhum meslektaşım ve aziz hocam Prof. Dr. Şükrü Elçin; 23 Eylül 1912'de Florina'da doğmuş, 26 Ekim 2008 Pazartesi günü Ankara'da aramızdan ayrılarak, 30 Ekim 2008'de Balıkesir-Ayvalık'ta toprağa verilmiştir.

Baba tarafından soyu, Germiyan-Kütahya'dan Rumeli'ye geçen Çelenklioğlu ailesine dayanır. Anne tarafı ise, Konya-Karaman'dan Küçük Hâfız Bey sülâlesidir.

Öğrenimine, Manisa-Turgutlu'da başlayarak, Cumhuriyet İlkokulu'ndan mezun oldu. Manisa'da ortaokulu, İzmir'de liseyi tamamladı. 1936 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı (Türkoloji) Bölümünü 1939'da bitirdi. 1940-1941 yılları arasında Giresun ve Sivas'ta askerliğini yaptı. Sırasıyla, Sivas ve Denizli Lisesi, Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulu, Atatürk Lisesi, Maarif Koleji, Harb Okulu, Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat öğretmenliklerinde bulundu. 1949'da, doktorasını tamamladı ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, iki yıl süre ile Paris'e gönderildi.

1958 yılında Nebahat Gensu ile evlendi. Bu evlenmeden iki çocuğu oldu. Kızı Hamide Dilek Elçin, Oxford Üniversitesi Türk Dili Öğretim Üyesidir. Oğlu Murat Elçin de, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde biyokimya profesörüdür.

1962'de doçent oldu. 1964 yılında Hacettepe Üniversitesi'ne geçerek, Sosyal ve İdarî Bilimler Akademisi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kurdu. 1969'da profesörlüğe yükseltildi. 1971-1972'de Londra ve 1974'te Viyana kütüphanelerinde Türkçe el-yazması eserler üzerinde araştırma ve incelemelerde bulundu. 13 Temmuz 1982'de emekliye ayrıldı.

1983'ten itibaren Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yüksek Kurul Üyeliği görevini üstlenen Prof. Dr. Şükrü Elçin; bunun yanı sıra Türk Folklor Kurumu, İLESAM, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün Başkanı oldu.

Kaleme aldığı eserlerinin önde gelenleri şunlardır:

- Yirmidört (Şiirler), Kültür Basımevi, İstanbul, 1944.

Prof. Dr. Şükrü Elçin (1908-2008)

- Hikâyeler (Ali Gündüz Akıncı ile birlikte), -Antoloji- MEB Köy Kitaplığı 6, Millî Eğitim Basımevi, 1949.

-Kerem ile Aslı Hikâyesi (Araştırma), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1949.

- Deli Dumrul (Turhan Oğuzkan ile birlikte), Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964.

- Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964.

- Türk Bilmeceleri, Devlet Kitapları, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1970.

- Çocuklarımıza Şiirler (Antoloji), Türk Kadınları Kültür Derneği Yayını, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.

- Ali Ufkî- Hayatı ve Mecmûa-ı Sâz ü Söz (Tıpkı basım), Kültür Bakanlığı Musiki Eserleri:1, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1976.

- Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964.

- Halk Edebiyatı Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay., Ankara, 1977.

- Adalara Destanlar (Şiirler), Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1978.

Halk Edebiyatına Giriş, Kültür Bakanlığı Yayınları: 365, Ankara, 1981.

- Yeni Türk Nesri Antolojisi (Muhtar Tevfikoğlu ile beraber), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Kültür Eserleri Dizisi: 97, Ankara, 1987.

Aşık Ömer, Kültür ve Turizm

Bakanlığı Yayınları:826, Türk Büyükleri Dizisi:54, Gaye Matbaası, Ankara, 1987.

-Akdeniz'de ve Cezayir'de Türk Halk Şâirleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:78, Seri IV, Sayı: A.23, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988.

-Halk Şiirleri Antolojisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:1008, Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi: 89, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1988.

-Türkiye Türkçesinde Ağıtlar, Kültür Bakanlığı Yayınları:1197, Gençlik ve Halk Kitapları Dizisi:49, DSİ Matbaası, Ankara, 1990.

-Yurt Duyguları (Antoloji), Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayınları:114, Seri IV, Sayı: A.31, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1990.

-Türkiye Türkçesinde Maniler, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları:115, Seri IV, Sayı: A.32, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1990.

-Türk Edebiyatında Tabiat, Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara, 1992.

-Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar, Türk Etnografya Dergisi, C.5, Ankara, 1962-1963.

-Aşık Osman, Hayatı ve Şiirleri, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. XXIV-XXV, Prof. Ali Nihat Tarlan Armağanı, 1986.

-Haydarî'nin Şiirleri, Türk Folklorundan Derlemeler 1986.

-Eminî- Hayatı ve Şiirleri, Türk Kültürü Araştırmaları (Dr. Hamit Zübeyr Koşay Armağanı), Yıl XIV, Sayı: 2, Ankara, 1986.

-Evhad Çelebi Hikâyesi, Mehmed Kaplan İçin, TKAE Yayınları 75, Seri:1,Sayı: A.10, Ankara, 1988.

Denizli'de bulunduğu yıllarda, şehrimizde çıkan "İnanç" dergisinde edebiyat ve genel kültür konuları etrafında çeşitli yazılar kaleme almış, kitap tanıtımları gerçekleştirmiş, bunlarda da ciddi araştırma ürünü değerli bilgiler vermiştir.

Nitekim, Selahattin Batu'nun "Kerem ile Aslı" adını taşıyan kitabının tanıtımında:

"Tarihin malı olmuş eserleri, yeni bir sanat ve felsefe görüşü ile kaleme alarak genç nesillere mazi cennetini açmak kadar zevkli bir iş yoktur. Ancak, böyle tehlikeli olduğu nisbette şerefli bir işe girişileceği zaman, seçilecek kitabın ruhunu, karakterini ve ülküsünü daima göz önünde tutmak lâzımdır." ("İnanç" Derg., Denizli; Kasım 1945, Sayı:100, s.8)derken; "Bir İhtifalın

Prof.Dr. Şükrü Elçin ve ailesi

Düşündürdükleri" başlıklı yazısında, Mehmet Akif'le ilgili olarak:

"Mehmet Akif, Türk şiirinin Tevfik Fikret'ten sonra yetiştirdiği üç değerli sanatkârdan biridir. Muazırlarının (karşısında olanların) bile inkâr edemedikleri bir kudrete mâlik (tir).

Biz, tarih huzurunda, milleti ve onun büyük geleceğini bütün bir fikir ve ruh disiplininin yaratacağına inandığımız için, milliyetlerin şahlandığını ve emperyalizmin nüfusu az milletleri yutmak savaşına girdikleri bir devirde, en geniş ifadesiyle zekâ, his ve iradeleriyle gençliğe, her manâsiyle örnek olarak tanıtacaklarımızı, sırasını, mevsimini

ve yerini bilerek şuurla tanıtmak zaruretinde olduğumuzu açıkça hatırlatıyoruz." ("İnanç" Derg., Denizli; Eylül-İlk Teşrin 1944, Yıl:8, Sayı:92-93, s.4) hükmüne ulaşır.

Şehrimizle ilgili olarak, 1962-63'de Türk Etnografya Dergisi'nde yayımlanan, "Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar" başlıklı yazısı da, konuya getirdiği açıklık bakımından, tanıtım ağırlıklı dikkate değer bir etüttür.

*

Merhum Şükrü Elçin hocamız, Denizli'de bulunduğu 1942-44 yılları ile ilgili olarak; 1970 yıllarından itibaren, İstanbul ve Ankara'daki

çeşitli sohbetlerimizde bana bilgiler vermiş; Denizli halkının çalışkanlığını, ticarete olan yatkınlığını, son derece değerli otantik el-sanatlarının mükemmeliyetini, gençlerinin yüksek okuma hevesini, annelerin babaların çocuklarını okutmak konusunda son derece istekli oluşlarını ve harcadıkları çabaları takdirle dile getirmişti.

En büyük zevklerinden birisinin de, Delikliçınar meydanındaki Meserret Kırathanesi'nin bahçesinde Denizli'nin eşrafı, şehrin önde gelen simaları ile çay içmek ve onların sohbet meclislerinde hazır bulunmak olduğunu belirtmişti.

Eleğimsağma Altından

Bağladı bir esmer kıza talihini,
Güldü bahtı.

Geçtiler bir Mayıs akşamı
Delikliçınar'dan*

Ellerinde bahar dalları,
Aynı rüyanın şarkısı dudaklarında
Eleğimsağma altından.

*

Seyahat

Küçük bir kasabada
memursun,
Canın istedi şöyle bir İstanbul
yolculuğu.

Karın, bel ağırları tuttu
annemin, gelemem diyor,
Oğlanın bütünlemesi var
"cebir"den.

Hoş, cepte de metelik yok yal
lyisi mi vazgeç bu sevdâdan
Yalancı bir gazete al on
kuruşa,

Oku kan ağlayan dünyayı.

Gök kubbeye bak mâvi deniz yerine,
İmbatı bekle öğle uykusunda;
Demir alsın kahve duvarındaki gemi;
Git gidebilirsen arkadaş, işte Hanya,
işte Konya;
En güzeli nedir bilir misin,
Aç Besmeleyle Evliyâ Çelebi'yi
Ve kurtul bu sevdâdan.

Denizli, 1943

* Bir Denizli geleneğine göre, arabası Delikliçınar'dan geçmeyen gelinin çocuğu almazmış. (Ş.Elçin)

Prof.Dr. Şükrü Elçin ve ailesi

Denizli Lisesi'nde çalıştığı sırada, öğrencisi ve ilerinin ünlü tiyatro sanatçısı olan merhum Şükran Güngör'ü(1) nasıl keşfettiğini, bu Lisesi'nin aynı zamanda çok başarılı mezunlar verdiğini ve nihayet, o zaman Cumhurbaşkanı olan merhum İsmet İnönü ile bu okulda karşılaşp, görüşmesini de merhum Şükrü Elçin hocam, şöyle anlatmıştı:

"Denizli Lisesi'ne yeni atandığım sırada Ortaokullardan gelen öğrencilerin dil ve kültür seviyelerini anlamak için, kendi seçecekleri konuda birer kompozisyon yazmalarını istedim.

Bunlar arasında bir yazı dikkatimi çekti. Öğretmenler Odası'nda meslektaşlarıma heyecanla bir edebiyatçı-yazar keşfettiğimi söyledim. O çocuk, Şükran Güngör idi.

Sınıfta ikinci bir tecrübeye girşerek, öğrencilerden birer şiir bulmalarını ve sınıfın huzurunda arkadaşlarına okumalarını istedim.

Şükran Güngör, rahmetli Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bir şiirini tam bir mükemmeliyetle okudu. Hatta şair, aradaki mısralardan birinin sonundaki sesli harfi, arkadan gelenin başına kaydırması. Şükran, bu özelliği de çok iyi fark edip, şiiri hakkını vererek okudu.

O yıllarda Denizli Lisesi mezunları üniversitelerin bölümlerine rahatça girme başarısını gösteriyorlardı. Bu durum, zamanın Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün dikkatini çekmiş:

- Böyle körfez (kuytu, kenarda kalmış) bir yerde başarılı adam nasıl

yetişir, gidip bakayım, demiş.

Günün birinde, İsmet Paşa Denizli'yi şereflendirdiler. İlk işi Lise'ye gelmek oldu. Müdür Raşit Mocan, kendilerini Orta kısım Matematik sınıfına götürmüş. Birkaç dakika sonra, Paşa:

- Çıkalım, demiş.

Ben, bitişik sınıfta derste idim. Kapı açıldı. İnönü dershaneye girdi. Kendimi tanıttım. İşlediğim konuyu söyledim. Dersin bitmesine 15 dakika vardı. Nihayet zil çaldı. Birlikte koridora çıktık. Bana, 'dersten memnun olduğumu' söyledikten sonra, evli olup olmadığını sordu. Bunun üzerine, bizden yaşça daha büyük olan Hayreddin Bey:

- Efendim, hayat çok pahalı, nasıl evlensin? deyince, İsmet Paşa:

- Ben, Cumhurbaşkanı olunca evlenmedim. Bir daha gelişimde, seni evlenmiş göreceğim!

tenbihinde (uyarısında) bulundular. Denizli Lisesi, klâsik karakterde ciddi bir kuruluştur. Bilgi yanında izcilik, müzik ve tiyatro çalışmaları liseye ayrı bir renk veriyordu.

Günün birinde klâsiklerden bir eser sahneye koymağa karar verdik. Ben, sınıf sınıf dolaşarak, elimdeki kitaptan çocuklara birer ikişer paragraf okutarak, ses tonlarını ve telâffuzlarını (söyleyiş biçimlerini) tespit ettim. Şükran Güngör, bunda da en iyiler arasında yer aldı.

Klâsiklerden, Sofokles'in 'Antigone' adlı trajedisini sahneye koymaya karar verdik. Kostümleri, Denizli dokumalarından yaptık. Oyuncu

öğrencilerimiz, temsil metninin ruhunu çok iyi kavramışlardı.

Ben, 1944 yılında Ankara'ya tayin olduktan sonra, Devlet Tiyatrosu oyuncularının 'Antigone' metnini, Denizli Lisesi'ndeki öğrencilerimiz derecesinde kavrayamadıklarını esefle, üzüntü içinde görmüşümdür.

Şükran Güngör, tiyatrodaki böylesine başarılı bir talebe idi. Ancak ne var ki, bir hoca argo tabir ile 'taktı'!

Bilindiği üzere, öğrencilerin bütün derslerden en üstün seviyeye çıkmasını, ulaşmasını beklemek, Pedagoji usullerine aykır olduğu halde, bir hocanın inadı yüzünden Şükran sınıfta kalma tehlikesi geçirdi.

O sırada, Muğla'nın bir ilçesine Belediye Başkanlığı yapan ve terbiyeli, nazik, olgun bir şahsiyet olan babasını Denizli'ye çağırdım.

Sonunda, arkadaşları arasında çok sevilen Şükran İstanbul'a gitti. Büyük tiyatro sanatçımız Muhsin Ertuğrul'un dikkatini çekti. Zaman içinde ustalık seviyesine yükselerek, Türkiye'nin başarılı ve ünlü bir tiyatro sanatçısı oldu."

Kendisini, böylesine mesleğine veren ve hocalığının her kademesinde öğrencilerine, onların yetişmelerine bütün varlığını adayan, gönlü vatan ve millet sevgisiyle dolu, aynı zamanda büyük Atatürk'e, gerçekleştirdiklerine ve Cumhuriyetimize gönülden bağlı, Türkoloji dünyasının, Türk Halk Edebiyatı'nın ve Türk Halk Kültürü'nün seçkin siması, değerli bilim adamı, merhum Prof. Dr. Şükrü Elçin hocamızı; Denizlimize ve ülkemize verdiği kalıcı, büyük hizmetleri, yetiştirdiği isim yapmış, seçkin öğrencileri ve bıraktığı ciddi emek ürünü, göz nuru eserleri dolayısıyla bir kere daha rahmetle, minnet ve şükran duygularımızla anıyoruz.

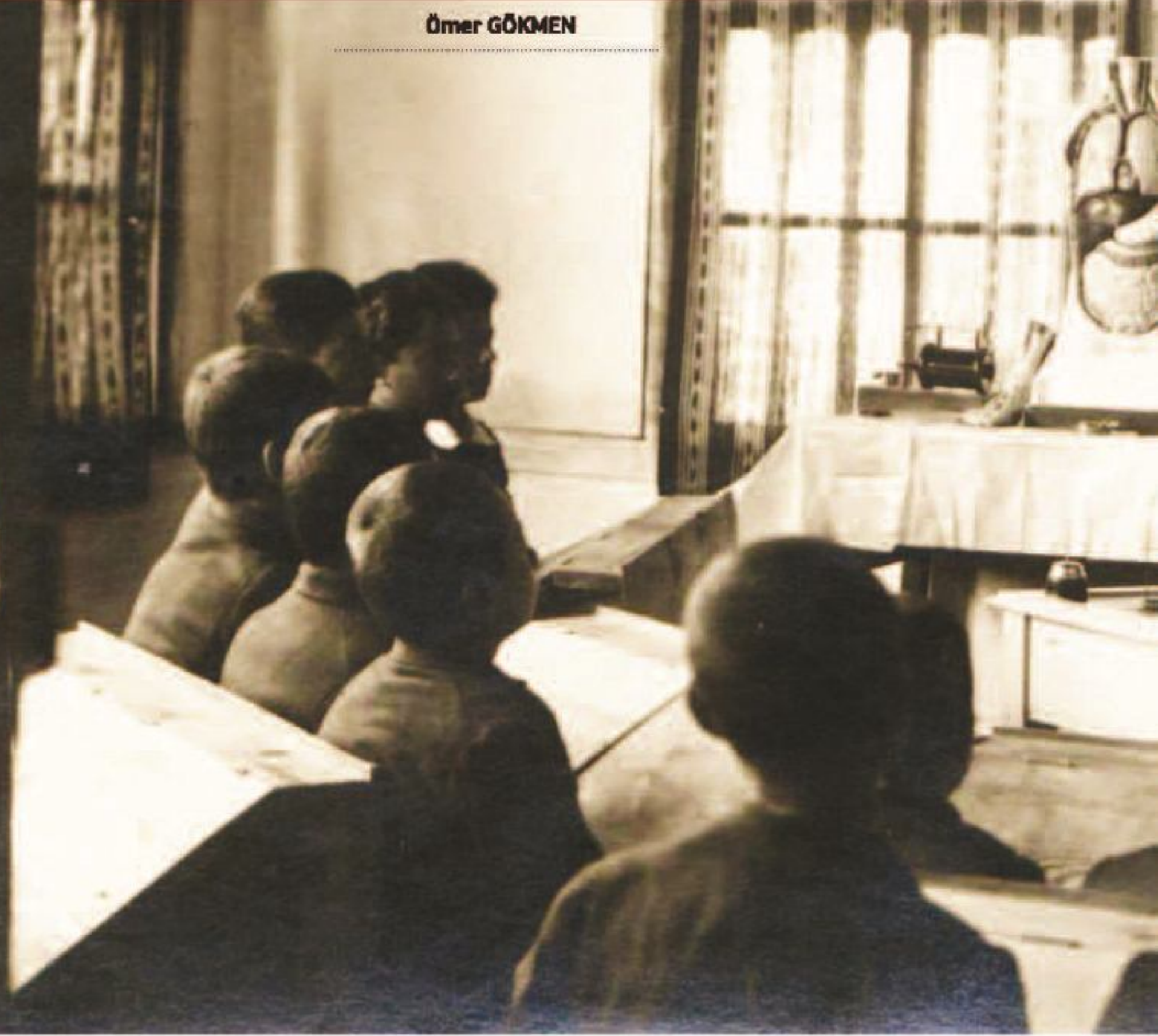
Ruhu şad olsun! Nur içinde yatsın.

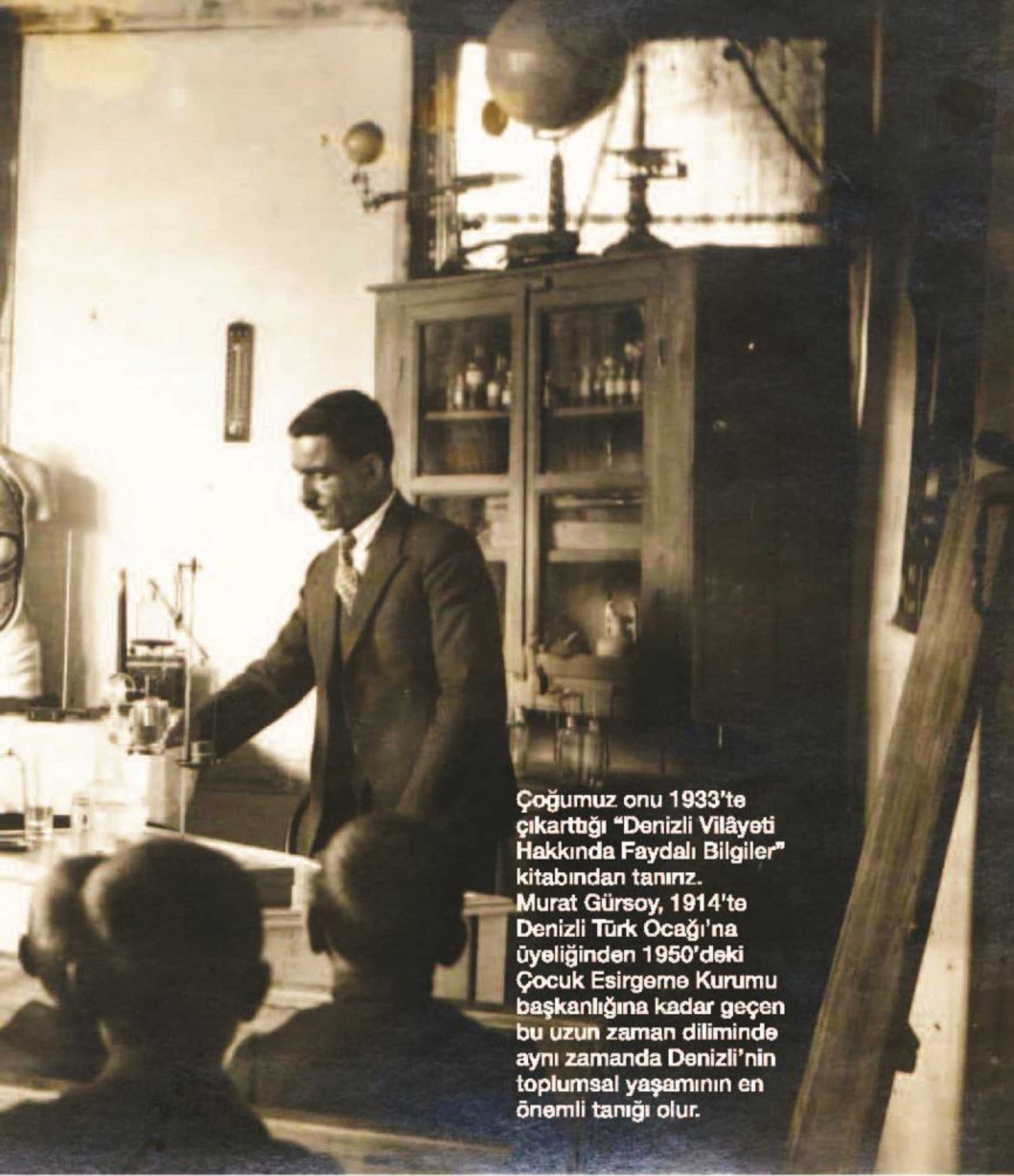
Not:

1) Şükran Güngör, aynı zamanda değerli tiyatro sanatçımız Sayın, Yıldız Kenter'in de eşidir.

MURAT GÜRSOY; NÂM-I DİĞER "MUALLİM MURAT BEY"

Ömer GÖKMEN

Çoğumuz onu 1933'te çıkarttığı "Denizli Vilâyeti Hakkında Faydalı Bilgiler" kitabından tanırız.

Murat Gürsoy, 1914'te Denizli Türk Ocağı'na üyeliğinden 1950'deki Çocuk Esirgeme Kurumu başkanlığına kadar geçen bu uzun zaman diliminde aynı zamanda Denizli'nin toplumsal yaşamının en önemli tanığı olur.

Denizli Kayalık İhtisatı, sanı serif (Mart 1927)

Bazı insanlar vardır; sanki diğerlerine göre daha bir özenle yaratılmış gibidirler. Ömürleri boyunca, kendi iş ve mesleklerini en iyi şekilde yaptıkları gibi, hayatın diğer alanlarında da ellerinden geleni esigemeyerek yaşadıkları topluma faydalı olurlar. Öldüklerinde ise, arkalarında tertemiz bir isim ve kendilerine şükran duyan pek çok insan bırakırlar. İşte adı mesleğiyle bütünleştirdiği için daima **Muallim Murat Bey** olarak anılan Murat Gürsoy da böyle insanlar kümesindedir. Çok başarılı bir öğretmenliğin ve okul yöneticiliğinin yanı sıra, Türk Ocağı'ndan Çocuk Esirgeme Kurumu'na, Halkevi'nde tiyatro kolu kuruculuğundan futbol kulübü kuruculuğuna kadar pek çok alanda çalışarak topluma önderlik etmiştir. Bütün bunlarla da yetinmemiş, **Denizli Vilayeti Hakkında Faydalı Bilgiler** adlı, küçük ama gerçekten faydalı bir kitapçığa da imza koymuştur.

Doğumu ve öğrenim yaşamı:

Murat Bey, çok ayrıntılı bir aile şeceresini ve yaşamının öğrenim, askerlik, memuriyet gibi önemli evrelerine ait bazı notları, eli ile ve çok düzgün kitap harfleriyle yazarak, oğlu Güngör Gürsoy'a bırakmıştır. Biz de Murat Beyin yaşam öyküsünü, bu notlardan ve Güngör Bey'den aldığımız bilgilerden yararlanarak sizlere aktarma olanağı buluyoruz.

Aile şeceresindeki ifade ile Mehmet Murat, 6 Kânunuevvel 1314 (19 Aralık 1898)'de pazar sabahı saat alaturka 3.00'da Girit Hanyı'nda, Musa Paşa Camii Şerifi Mahallesinde dünyaya gelmiş. Babası, Hanyı Bldayet Mahkemesi Başkâtip Muavini Fağfurizade Mehmet Ziya Bey, annesi, yine Musa Paşa Mahallesinden İstratalaki Hacı Ahmet kızı Fatma Hanımdır.

Osmanlı İmparatorluğunun çöküş sürecinde Girit'te Muhtariyet İdaresi başlayınca Rumların Türklere üzerindeki baskısı da artmış ve aile, babanın Söke Bldayet Mahkemesi Başkâtipliğine tayini üzerine, 22 Aralık 1899'da Söke'ye göç etmiştir. Baba Mehmet Ziya Bey, 1887 yılında başladığı meslek hayatı boyunca Adliye Kâtipliği, Başkâtip Muavînlığı, Başkâtiplik ve İcra Memurluğu görevleriyle Hanyı, Söke, Karacasu, Çal ve Denizli'de bulunmuş ve 40 yıl hizmetten sonra, Denizli İcra Memuru iken 1927 yılında emeklilik olarak, vefat ettiği 1954 yılına kadar Denizli'de yaşamıştır.

Söke'de mektebi İptidai'ye (İlkokul) başlayan Mehmet Murat, babasının tayini üzerine Karacasu'da devam eder ve

İzmir "Mazhar Rustem" in stüdyosunda çekilen aile fotoğrafı (15 Nisan 1968)

tekrar Söke'ye döndüğü için, Dış Yıl olan İlkokulu Söke'de bitirir. Orta öğrenime ise, babası Çal İcra Memuru iken Çal'da başlar. Babası, 10 Kasım 1910'da, Denizli Mutasarrıflığı (valliliği) İcra Memurluğuna getirildiği için, beş yıllık Mektebi İdadî'nin 2. sınıfına kaydolarak 1913-1914 Ders yılında mezun olarak 'şahadetname' (diploma) alır.

Birinci Cihan Savaşının başlaması nedeniyle öğrenime ara vermek zorunda kalan Mehmet Murat, Denizli'de muallim vekilliği ve tahrirat kalemi kâtip vekilliği yapar. Öğretmen Okulunun son sınıfına kaydolabilmek için 1916-1917 Ders yılında İzmir Birinci Sultanî Mektebinde iki

ay kadar okuduktan sonra tasdikname alır ve Denizli'ye dönerek Numune Mektebinde muallim vekili ve mubassır (gözetmen) olarak çalışır. 1917-1918 Ders yılında 'Darülmuallimini Âliye-Kısmı İptidai' yani, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu-İlk Kısım'ın 4. son sınıfına kaydolup birkaç ay okuduktan sonra askere alınır ve 'İstanbul İhtiyat Zabıt Namzetleri Talimgâhı'na (Yedek Subay Okulu) girer. Okuldan asteğmen olarak mezun olan Murat Bey, cepheye sevk edilmeyi beklerken, mütareke ilan edilmesi üzerine 12 Aralık 1918'de terhis edilir. Maarif Vekâleti'nin ihtiyat zabıtları hakkındaki kararına göre muallim sayıldığından is-

Murat Gürsoy'un ailesi (Şubat 1902)

tanbul Öğretmen Okulundan tasdikname alıp, Denizli Sarcağ-Honaz Nahiyesi Mektebi Başmuallimliğine tayin edilerek, 19.01.1919'da göreve başlar. Ancak Murat Bey'i, hemen bir kaç ay sonra, yani 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'e çıkmasıyla, önce Kuvayı Milliye grupları içinde Ege'deki direniş ve arkasından da düzenli ordu safılarında İstiklal Savaşı, yani koskoca bir Milli Mücadele beklemektedir.

Milli Mücadele ve Denizli Vak'ası:

Bilindiği gibi, 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'e çıkmasını protesto eden ilk miting, işgalden sadece birkaç saat sonra, MÜFTÜ Ahmet Hulusi Efendi'nin önderliğinde Denizli'de yapılmıştır. Müftü Efendi daha sonra Denizli Heyet-i Milliyesi'ni kurmuş ve kurtuluşa kadar çok önemli hizmetler vererek, Milli Mücadele Tarihinin unutulmazları arasına adını yazdırmıştır.

Murat Bey de, Denizli'de teşkil edilen "İhtiyat Zabıtları Çetesi" ile savaşa katılmış ve Aydın'ın ilk kurtuluşunda savaşmıştır. Daha sonra Kuvayı Milliye Nazilli Merkez Heyeti Sansür Memurluğu ve Köşk Cephesi Karargâh Subaylığı yapmış-

tır. Denizli Olayının yaşandığı 8 Temmuz 1920 Günü iznil olarak Denizli'de bulunan Murat Bey, notları arasında bu olaya da yer vermiştir. Olaya ait yazılı kaynaklar çok kısıtlıdır, görgü tanığı ise hiç kalmadı. Biz, görgü tanıklarından sadece merhum Hamdi Gereli ve merhum Raşit Özkardeş ile görüşme ve anlattıklarını tespit etme şansına erişmişiz. İşin sadece bu yönüyle bile Murat Bey'in notları son derecede önemlidir, bu nedenle olayı kendi kaleminden aynen aktarmayı uygun bulduk:

"Denizli Vak'ası şöyledir: Temmuz 1920 İptidalarında Köşk Cephesimiz çözülmüş ve Sarayköy hatta Goncalı'ya kadar çekilmişiz. Tam bu sıralarda, Denizli'deki Rumları tehcir için vazifelenen Sökeli Ali Efe (Demirci Mehmet Efe'nin yakını ve samimi arkadaşı) ve mahyetindeki efeler, İslâm Mahallelerinde taarruza ve soygunculuğa başlamış olduklarından Denizli Ahalisi efelerin aleyhine ayaklanmış ve Sökeli Ali Efe Gazî Okulunun karşısındaki tabakhane kahvehanesi hızasından (Şimdiki Hükümet Konağının bulunduğu yer) geçerken kahvehaneden atılan bir silâhla öldürülmüştür.

Bu olayı haber alan ve Goncalı'da bulu-

nun Demirci Mehmet Efe, bunun intikamını almak için, mahyetindeki efelerle ve askerî kuvvetle (Top ve makinelî tüfeklerle) 8 Temmuz 1920 Perşembe günü Denizli'ye gelerek, o zamanki Askerlik Dalresi Başkanı Miralay (Albay) Tevfik Bey, Müderris Gerellizade Esat Efendi Hoca, İhtiyat Zabıtı Dalamanlıoğlu Şükrü Bey gibi kıymetli kişileri suçsuz olarak şehit ettikten sonra sokaklardan ve mahalle aralarından efelerin toplayıp getirdikleri genç ve ihtiyar 70-80 kişiyi, eski Hükümet Konağı karşısındaki İdadî Mektebi Türkçe Muallimi Naci Beyin kayınpederine ait evin bahçesinde, enselerinden kestirmek suretiyle ve pek hunharca şehit etmiştir. Bu olaya, Milli Mücadele Tarihinde Denizli Vak'ayı Elmesi (Denizli Acıklı Olayı) denir."

Olaydan sonra, birçok aile gibi Murat Bey ve ailesi de Tavas'a kaçmış, yaşanan bir dizi olumsuzluktan sonra, ağustos ayı başlarında Demirci'nin uzaklaşması üzerine Denizli'ye dönmüştür. Murat Bey de, 1921-1922 Ders yılında tekrar Honaz'daki Başmuallimlik görevine başlar. Murat Beyin notlarından, savaşa rağmen okullarda -en azından ilkokullarda- eğitimin devam edebildiğini anlıyoruz. O

12 - 5 - 1927

sıralarda idarî taksimatta bir değişiklik yapılmış ve Denizli Mutasarrıflığı müstaklî sancak olmuştur. Sancak olunca Maarif Müdürlüğü teşkil edilir ve Murat Bey kendi isteği ile Maarif Encümeni Kâtipliğine tayin edilerek 11.12.1920 Tarihinde göreve başlar. Bu görevinde ancak on ay kadar çalışabilen Murat Bey, 23.10.1921'de silâhâtına alınarak Garp Cephesine gönderilir.

Kurtuluş Savaşı:

İhtiyat Zabıt Namzedi (Yedek Subay Adayı) olarak, Garp Cephesi- I. Ordu- 12. Fırka(Tümen)-35. Alay- I. Tabur- 3. Bölük Takım Kumandanlığına tayin edilerek askerlik görevine başlayan Murat Bey, Kurtuluş Savaşı süresince, önce İhtiyat Zabıt Vekilliğine (Asteğmenliğe), sonra da

Mülâzımlığa (Teğmenliğe) terfi etmiştir. 30 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruza katılarak, kesin zaferin kazanıldığı Başkomutanlık Meydan Muharebesinde savaşmış ve Kırmızı Şerhli İştiklâlî Madalyası ile taltif edilmiştir (madalyasının vesika No. 12035, tarihli 27.3.1928). Murat Bey, Kurtuluş Savaşına ait anılarını da günlük notlar halinde tespit etmiş. En ilgi çekici olanlarından bir bölümünü, yine kendi kaleminden -özetleyerek- buraya almayı gerekli gördük:

***29 Ağustos 1338 Pazartesi.**

Adatepe'de muhasara edilmiş olan düşmana bu gece bir baskın yaparak ricat hattını keseceğiz. Ben I. Taburun, I. Bölüğünün Takım Kumandanıyım. Bölük subay arkadaşlarımla helâlleşerek, bölümümüzün öncüsü olarak 10-15 kişlik

bir müfreze ile ortalık iyice karardıktan sonra, verilen istikamete (yanmakta olan Çal Köyüne) doğru ilerlemeye başladık; bölümümüz biz takip ediyordu. Biraz ilerledikten sonra irtibat erleri bölükle olan irtibatımızın kaybolduğunu söylediler. Bu durum karşısında sol iletmeye doğru ilerlemeye başladım. Biraz ilerledikten sonra gerimizden uğultu halinde ayak sesleri gelmeye başladı. Biraz sonra da düşman tarafından birkaç el silâh sesi duyuldu. Bütün tembihlere rağmen, bizim taraftan da silâhlar patladı. Derken karşılıklı piyade tüfeği, mitralyöz ve bomba sesleri ortalığı ineltmeye başladı. Adeta bir mahşer gecesi yaşadık.

Ortalık ağanınca kendimi cesetler arasında buldum; bunlar bizim şehit olan askerlerimizdi. Öndeki taburlarımızın,

Teğmen M. Murat (Adapazarı-Mart 1923)

12.Fırka, 35.Alay-I.Tabur-I.Bölük Subayları (Sapanca, Hoamecanlar Tepesi Ağustos 1923). 4 numaralı Teğmen M.Murat

Muallim Murat

gerideki taburlarımızdan atılan mermilerle yarı yarıya eridiği anlaşıldı. Helâlleştığım arkadaşlarımdan ikisinin şehit, dördününse yaralı olduklarını öğrendim ve çok üzülüdüm. Allah bütün şehitlerimize rahmet ve mağfiret, gazilerimize de sihat ve afiyet ihsan buyursun, Amin.

30 Ağustos 1338 Çarşamba.

Dünlü taarruzlarımızın ve 29/30 Ağustos gece baskınlarımızın neticesi olarak, düşmanın dört buçuk fırkasının bütün top, otomobil ve mühimmatını terk ile bozguna uğratarak dağlara kaçtıkları, Kütahya'nın zapt edilerek, Birinci Kolorumuzun Dumlupınar-Uşak İstikametinde ilerlediği ve firar edemeyen esirleri yakalayarak geriye sevk etmeye 23. 5. ve 11. Fırkalarımızın memur edildiği tebsir edildi. Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'nın Ordumuza emri: Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!

9 Eylül 1338 Cumartesi.

Alayımız Kasaba-Turgutlu'da saat: 6.30 sonrada konakladı. Bugün güzel İzmir'imizin istirdat edilerek, düşmanın denize döktüğü müjdelendi. Allaha sonsuz hamd ve şükürler olsun zaferlerimiz tevali ediyor."

Murat Beyin alayı 10 Eylül'de kuzeye yönelerek, 19 Eylül'de Mudanya'nın Tirilya Nahiyesine varır ve orada 65 gün kalır. Daha sonra Sapanca'ya intikal eden alay, Hacı Mercanlar Tepesinde konuşlanır. Burada, birliğiyle birlikte tam 9 Ay çadırli ordugâhta kalan Murat Bey, 9 Eylül 1923'te terhis olur. Terhisini notlarında şöyle anlatacaktır:

"9 Eylül 1339 Pazar günü arkadaşlarım ve kumandanlarımla vedalaşarak kotandan ayrıldım. Sapanca'dan trene binerek İzmir'e doğru şedeta uçmaya başladım. 17 Eylül 1339'da Güzel İzmir'imize ve 19 Eylül 1339 Çarşamba günü de Yeşil

Denizli'mize muvasalat ederek, iki sene-den beri mütehassırlı bulunduğum sevgili anne ve babama, kardeşlerime sağ salım kavuştum. Bu masut günleri bize gösteren Cenabı hakka sonsuz hamd ve şükürler olsun."

Tekrar Memurluk

Terhisten sonra iki ay kadar dinlenen Murat Bey, Denizli Vilayeti Tahriyat Kâtipliği ve Denizli Nüfus Başkâtipliği yaptıktan sonra, 1.12.1925'te Denizli ilk mektepler Seyyar Terbiyel Bedeniyeye Muallimliğine getirilerek asil mesleğine dönmüş olur. 15.9.1926'da da Denizli Kayalık Mektebi Muallimliğine 1620 kuruş maaşla, 'naklen ve terflan' tayin edilecektir.

Kayalık Okulunda öğretmenlik yaptığı sırada, eniştesi Mehmet Sürücü'nün dairesinin kızı olan Hatice Hanımla 6 Aralık 1926'da nişanlanan Murat Bey, 7 Ocak 1927'de nikâhlanacak, 12 Mayıs 1927'de

Süheyla : Mayıs - 1928

de, 'Denizli usulü çalgı ve arabalarla' Çaybaşı Mahallesinde dünya evine girecektir. Murat Bey ve Hatice Hanım'ın Süheyla, Necla, Sevim, İnci ve Yüksel adlarını verdikleri beş kızları, en son da Güngör adını verdikleri bir oğulları dünyaya gelmiş, ilk çocukları 7,5 aylıkken zatürriyeden vefat etmiştir.

Murat Bey, mesleğinde sürekli olarak ilerleyecek ve 31.1.1929'da Kayalık İlkokulu öğretmenliğinden, yükselerek Selçuk İlkokulu Başöğretmenliğine, 28.12.1931'de ise, yine yükselerek Gazi İlkokulu Başöğretmenliğine tayin edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı Murat Beyi, Gazi İlkokulu Başöğretmeni ve Denizli Gençlik Kolu Başkanı iken yakalayacak ve ikinci kez askerlik yapmasına neden olacaktır. 19 Mayıs 1941'de silâh altına alınmış; Antalya Sahil Muhafaza Alayında, 14 Ağustos 1942'ye kadar askerlik yaptıktan sonra, üstteğmen rütbesi ile terhis edilerek Denizli'ye ve Gazi İlkokulu Başöğretmenliği görevine dönmüştür.

Eniştesi, Buldan eski Belediye Başkanlarından Talat Tarakçıoğlu'nun vefatı üzerine, dul kalan kardeşi Elmas Tarakçıoğlu ve henüz küçük olan beş erkek evladına ait, Buldan-Bozalan, Kızıldere ve Alaşehir'de bulunan çiftlik ve bağlarını idare etmek ve verese işlerini halletmek üzere, 31 Ekim 1943'te, kendi isteği ile emekliye ayrılmıştır. Emekli olduğunda -İstiklal Savaşı zammı dâhil- 28 yılı biraz geçen bir süre hizmeti vardır ve kendisine 46 lira 40 kuruş emekli aylığı bağlanmıştır.

Murat Bey, 1943 Yılında lisenin karşısındaki bir evi 9000 Liraya satın alarak on yıl bu evde yaşamıştır. 1959'da bu ev istimlak edilmiş ve kendisine 22500 Lira verilmiştir. Bu parayla Denizli'de bir ev almak imkânı bulamadığı için İzmir'e gitmeyi düşünmüş ve Kılıç Reis Mahallesindeki bir evi 30000 Liraya alarak yerleşmiştir. Söz konusu notları 1970'lerin başında bu evde kaleme alan Murat Bey, yine bu evde ve 14 Kasım 1978'de 80 yaşında iken vefat etmiştir.

Sosyal Hayatım:

"Küçük yaştan -daha İdadî Mektebi sıralarında okurken- spora ve cemiyet hayatına karşı sonsuz bir sevgi ve ilgim vardı. Bu sevgi ile çalıştım ve elimden gelen hizmeti yaptım" diyen Murat Bey, sosyal yaşamın çeşitli alanlarındaki çalışmalarını "Sosyal Hayatım" başlığı altında maddeler halinde sıralamış ve yazdıklarına

ait belgeleri de ilâştirmiş:

1- Denizli İdadî Mektebinden mezun olunca ilk işim cemiyet hayatına atılmak oldu. Rahmetli babamın da üyesi bulunduğu **Türk Ocağı**'na 1330 (1914) Yılında üye oldum.

2- Bazı arkadaşlarımla birlikte, 1331 (1915) Yılında **Denizli İdman Yurdu** adıyla, ilk spor derneğini kurarak, Denizli'de spor ve futbol faaliyetini sağladık.

3- Yine bazı İdadî Mektebi mezunu arkadaşlarımla birlikte **Denizli Bilgi Yurdu** adıyla bir dernek kurduk. Çaybaşı'ndaki Türk Ocağı binasında çalışmaya, sosyal ve kültürel konular üzerine konferans ve toplantılar tertiplemeye başladık.

4- 1926 Yılında Denizli Kayalık Mektebi Muallimi iken, **Denizli Muallimler Birliği**'ni ve **Denizli Muallimler Birliği Tasarruf Sandığı**'ni kurduk. Uzun seneler bu derneklerin üyeliklerinde, Tasarruf Sandığı Muhasipliği ve Başkanlığında bulundum.

5- Aynı yıllarda **Çocuk Esirgeme Kurumu** üyeliğinde bulundum ve Başkan Dr. Kemal Şakir Saraçoğlu ile birlikte çalıştım.

6- 1931 Yılından itibaren **Denizli Halkevi-Temsil Kolu Başkanlığı**'nda yıllarca çalıştım. Kıymetli arkadaşlarımla birlikte Halkevi Salonunda, kaza ve köylerde müsamereler ve temsiller vererek halk eğitimine başarılı hizmetlerde bulunduk.

7- 1933 ve 1939 Yıllarında **Denizli İlk Tedrisat Meclisi** üyeliğine seçilerek mesleki vazifelerde de bulundum.

8- 1934 Yılında açılmış olan **Millet Mektepleri** dershanelerinde ücretsiz, fahri olarak, vazife gördüm ve valilik makamınca takdir edildim.

9- 1930-1931 Ders yılında Selçuk Mektebi Başmuallimliğindeki muvaffakiyetime hasebiyle, Maarif Müdürlüğüne takdirname ile taltif olundum.

10- 1932-1933 Ders yılında, Denizli Gazi M. Kemal İlkokulu Başmuallimliği vazifemdeki muvaffakiyetim dolayısıyla, Maarif Vekâleti İnzibat Komisyonunun 31.12.1933 Tarih ve 12 Numaralı kararı ile Maarif Vekâletince takdirname ile taltif olundum.

11- 1940 ve 1941 Yıllarında, Denizli Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığınca (Valilik Makamınca) **Denizli Gençlik Kulübü Başkanlığı**'na atanarak, iki yıl bu vazifeyi ifa ettim.

12- 1946 ve 1947 Yıllarında **Denizli Çocuk Esirgeme Kurumu İkinci Başkanı** olarak iki yıl çalıştım.

13- 1949 Yılında, Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin, Denizli'ye yer-

leşecek olanlarının iskân, ibate ve işleri için, Vali Hıfzı Ege'nin Başkanlığında teşekkül eden komitede vazife alarak İş Komitesi Başkanlığı vazifesini, fahri olarak ifa ettim. Gösterdiğim samimi ilgi ve başarıdan dolayı valilik Makamınca takdir ve teşekkür ile taltif olundum.

14- 1950 Yılında, **Denizli Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanı** olarak çalıştım ve bu müddet zarfında kimsesiz-yoksul Türk Çocuklarına faydalı olmak için, elimden gelen gayreti sarf ettim.

Murat Bey, aile şeceresini ve yaşamının bazı dönemlerine ait anılarını anlattığı notlarını, tek oğlu, Ziraat Mühendisi Dr. Güngör Gürsoy'a (doğumu 1946) seslenerek sonlandırmış:

"Güngör'üm!

Sen de, baban gibi, toplumsal işlerde görev alarak, mesleki, kültürel, sosyal dernek ve teşekküllerde çalışır, vatan ve milletine, memleketine faydalı olmaya gayret edersen, Baban seninle kıvanç duyar.

Şükran, minnet, rahmet...

Not: Fotoğraflar, Güngör Gürsoy aile albümünden alınmıştır. Kendilerine teşekkür ederiz.

T. C. M. V.

MAARİF MÜDÜRLÜĞÜ
SAYI

3828

Selçuk mektebi başkanlığına
Mazit Beye

Aziz ve mühterem arkadaşım;

1930 - 1931 ders yılını bitirirken meslek aşkımla
kıymetli neticesi ve ferahatlı gayretinizle sâcîp muha-
sâlesi memnuniyetle tesbit edilmiştir.

Meslekin her zaman sizden yüksek varlıklar beklediğini
enerjiyle kaydederken, samimi mesailinizden dolayı size
teşekkür eder ve enişme müvaffakiyetinizi temenni ederim
İstanbul, 2/1/1931

Maarif Müdürü

7-12-1926

Denizli

Beylikler Döneminin Tanığı Demirtaş Köprüsü Dile Gelir:

"BEN TİMURTAŞ KÖPRÜSÜYDÜM"

Hasan KALLIMCI
Yazar- Emekli Öğretmen

Timurtaş Köprüsünün 1990'lı yıllardaki görünüşü.

"Ben Timurtaş Köprüsüydüm!

Denizli hudutları içinde tarihî bir köprüydüm; Anadolu'ya vurulmuş bir Türk mührüydüm. "Demirtaş Köprüsü" diye de bilinirim.

"Denizli'nin neresinde miydim?

Sarayköy ilçesinin batısında'ydım. Bu ilçenin içinden geçerek önce Has-köy'e, sonra Karakıran'a ulaşırsınız. Takip ettiğiniz yol sizi Tekke Köyü Kaplıcalarına getirir. O kaplıcaları batıya doğru 150-200 metre kadar geçince sağa sapan ilk patika yol, sizi, yaklaşık 300 m. sonra Büyük Menderes'in kenarına götürür. İşte ben o nehrin kenarında, kalıntılarımın var olmaya çalışmaktaydım.

Beylikler döneminde inşa edildim. En az yedi yüz yıllık bir geçmişim, görmüş geçirmişliğim var. Adımı, beni inşa ettiren Timurtaş Paşa'dan alıyorum.

Tarihî İpek Yolu üzerinde yer aldım. Üzerimden, Doğu ile Batı arasında nice kervanlar gelip geçti. Üzerimden geçen nice arabaların, atların, develerin; ipek, tuz ve yiyecek yüklerinin ağırlıklarını hissettim. Üzerimden, umutları ve umutsuzluklarıyla insanlar geçti...

Timur ve ordusu, 1402 yılında, benim üzerimden geçerek Batıya gitti. Rodos seferinden dönmekte olan Kanuni Sultan Süleyman ile ordusunu,

heyecanla selamladığımda yıl 1523 idi.

Büyük Menderes'in her iki tarafında kalan ayaklarımın hemen yanından sıcak, şifalı sular kaynardı. O ayaklarımın yapısı içinde yer alan odacıklarda misafir ettiğim yolcular, bu sıcak sularda banyo yapar, temizlenir ve şifa bulurlardı. Zaman içinde, ayaklarımdaki mazgallar, odalar, ırmağın getirip doldurduğu toprak ve çamurla doldu; yer altında kaldı.

Zaman beni yıpratıyordu. Bir ara, sanırım 1800'lü yıllardan birinde kullanılamayacak hâle gelmekte olduğumu gördüler. Eskiyen yerlerimi yeniden örerek beni yenilediler.

Menderes Üzerindeki Bir Türk Eseri

Bu yazı Tan Fethi Tinurleng'in önce adı ile yazdığı, daha sonra (Demirtaş) köprüsüne yerleştirilen yazıdır. Komitenin üyelerinden Kemal AKGÜN, Fahri AKÇAKOCA, Maarif Başsekreteri Ali Rıza AKAN ve Komite Başkanı Lütfü PEKSÖZ'den mürekkep bir heyet 15.05.1938 tarihinde bir araştırma yapmıştır. Bunlara Sarayköy'den Halkevi Başkanı Hamdi ve Öğretmen Osman da iltihak etmiştir.

Bu gün Sarayköy'ün garp (batı) hududuna yakın Tekke Köyü Damları civarında bulunan Demirtaş köprüsünün ayaklarının bulunduğu mahalle gidilmiş ve orada mevcut dört harap köprü ayağı tetkik edilmiştir. Bu ayaklar üzerinde bir kitabeye tesadüf edilmemiş ise de o civarda bulunan halk arasında bugün dahi "Demirtaş Köprüsü" denmesinden ve o mevki tarlalarının bulunduğu mahal kuyuda (kayıtlara) geçirilirken "Demirtaş mevki" diye yazılmasından bu harap ayakların eski Demirtaş Köprüsü ayakları olduğu anlaşılmıştır. Tetkikat köprü'nün şimal cihetinden yapılmıştır. Köprü ayakları Menderes'in içinde görülmektedir. Bir tanesinin, Menderes'in şimal sahiline yakın olanının üstüne gidilebilmiş, üzerinden tetkik edilmiştir. Bunun bugünkü genişliği 6,60 metredir. Ortada bulunan ve üzerinden gidilemeyen büyük

(İnanç dergisindeki bu resimde, Demirtaş Köprüsü'nün su içindeki ayağı da görülmektedir.)

Yeniden hizmet verebilir duruma geldiğim için seviniydim. Ne var ki zaman hükümünü sürdürüyordu. Ayaklarım üzerinde bağlantı görevini gören kemer, zaman içinde yıkıldı. İkisi nehrin iki yanında, biri de suyun içinde olmak üzere üç ayağım, kendi yalnızlıkları ile kaldılar. Menderes'in gür suları, nehir içindeki ayağımdaki taşları birer birer kopararak sürükleyip götürdü; ortadaki ayağımdan da eser kalmadı. 1938 yılında yayımlanan İnanç dergisinde, ayaklarımın o mahzun hâlini görebilirsiniz. Kenarlardaki ayaklarım, Büyük Menderes'in iki yanında bütün haşmetiyle duruyor; o duruşuyla "Ben bir tarihî eserim!" diye haykırıyordu.

Denizli Kültür Değerleri¹ adlı eserde benden şöyle bahsedilir:

"Sarayköy ilçesi, Tekkeköy köyünün 2-3 km. kuzeyinde, Menderes nehri üzerinde kalıntıları bulunmaktadır. Ayakları mevcuttur, kemerleri yıkılmıştır. Moloz taştan yapılmış, Beylikler Dönemi eseridir. Muhtemelen 1327 yılında İlhanlılar'ın Anadolu Valisi Emir Çoban'ın oğlu Timurtaş tarafından yaptırılmıştır."

Millî Mücadele'de Sarayköy² adlı eserde de benden bahsedilmektedir:

"Menderes Nehri üzerinde Denizli-İzmir yolunu birleştirmek için Yıldırım Beyazıt'ın komutanı Timurtaş Paşa yaptırmıştır. Tarihi bilinmiyor. Tekke yolu üzerinde ve köprü'nün altında kükürtlü kaynar su halen var. Bu sebepten köprü'nün altı hamam olarak yapılmış. Uzunluğu 50m. Genişliği ise 19m. Hamam yer altında. Mazgallarıyla, taşlarıyla nesillere mahzun bakıyor."

İnanç dergilerinde benimle ilgili iki yazı mevcuttur. Yazarı belli olmayan ilk yazıda benim hakkımda "Menderes Üzerinde Bir Türk Eseri" şeklinde övgü dolu satırlar yer alır. Gelin bu yazıyı birlikte okuyalım:

"Büyük Türk Fatihî Tinurleng'in İzmir seferinde üzerinden geçtiği (Demirtaş) köprüsünün yerini bulmak üzere komitenin üyelerinden Kemal AKGÜN, Fahri AKÇAKOCA, Maarif Başsekreteri Ali Rıza AKAN VE KOMİTE Başkanı Lütfü PEKSÖZ'den mürekkep bir heyet 15.05.1938 tarihinde bir araştırma yapmıştır. Bunlara Sarayköy'den Halkevi Başkanı Hamdi ve Öğretmen Osman da iltihak etmiştir.

O gün Sarayköy'ün garp (batı) hududuna yakın Tekke Köyü Damları civarında bulunan Demirtaş köprüsünün ayaklarının bulunduğu mahalle gidilmiş ve orada mevcut dört harap köprü ayağı tetkik edilmiştir. Bu ayaklar üzerinde bir kitabeye tesadüf edilmemiş ise de o civarda bulunan halk arasında bugün dahi "Demirtaş Köprüsü" denmesinden ve o mevki tarlalarının bulunduğu mahal kuyuda (kayıtlara) geçirilirken "Demirtaş mevki" diye yazılmasından bu harap ayakların eski Demirtaş Köprüsü ayakları olduğu anlaşılmıştır. Tetkikat köprü'nün şimal cihetinden yapılmıştır. Köprü ayakları Menderes'in içinde görülmektedir. Bir tanesinin, Menderes'in şimal sahiline yakın olanının üstüne gidilebilmiş, üzerinden tetkik edilmiştir. Bunun bugünkü genişliği 6,60 metredir. Ortada bulunan ve üzerinden gidilemeyen büyük

ayağın genişliği 18-19 metre kadar ve yüksekliği de 6,5 metre kadar tahmin edilmiştir. Bunun şarktan 6 metre kadar bir kısmı şimalden garba doğru, yukarıdan aşağıya kadar patlamış ve yarım metre kadar bir yarık hasıl olmuştur. Bu çatlaklık üzerinde tetkikat yapılan şimal ayağı üzerinde daha geniş olarak 1,60 metre görülmektedir. Bu ayak üzerinde ve ortada kükürtlü bir kaynak halinde sıcak su fıkırdamaktadır. Bundan anlaşılıyor ki köprü bir "hareket-i arz" neticesinde patlayıp çıkan sıcak ve kükürtlü suyun tesiriyle harap olmuş ve boydan boya patlamasına sebep olmuştur. Köprü'nün şimal sahilinde 50-60 metre kadar uzunluğunda bir sahada kükürtlü sıcak sular görülmüştür. Bu suların hararet derecesi çok yüksek olup içine el sokulamamaktadır."³

İnanç dergisindeki benimle ilgili ikinci yazı, Fahri Akçakoca AKÇA'ya aittir.⁴ Akçakoca, bu yazısında; Konya Halkevi'nin neşriyatı olan "Konya" dergisindeki Şerafeddin Yezdi'nin Farsça yazılı Zafername'sinin tercümesini aynen almıştır. Tinurleng'in 1402 yılı Sonbahar'ında Kütahya üzerinden Aydın'a doğru yola çıktığını, Denizli'ye geldiğini, benim üzerinden geçerek Aydın'a doğru gittiğini Zafername'nin tercümesinden öğrendim. İşte o satırlar:

"Timurlenk buradan da hareket ederek Tonguzluk'a geldi. Burada karargâhını kurdu. Güz mevsimi gelmişti. Ordusunun kışlıklarını tayın ederek kısım kısım muhtelif yerlere sevk eyledi. (...) "Timurlenk, Tonguzluk'tan yola çıktı Dunguzluğa erişti. Ahaliye aman verdi, aman parası aldı. Başka bir şey yapmadı. Timurlenk karargâhını buradan toplayarak Menderes su üzerinde Timurtaş'ın yaptırmış olduğu köprüden geçerek Aydın'a doğru yoluna devam ettiği..."

Akçakoca; yazısının sonlarında benimle ilgili şu yorumu yapmaktadır:

"Menderes Nehri üzerindeki Demirtaş Köprüsü: Bu köprü'nün yerini

tespit ettik. Gidip mahallinde tetkikat yaptık. Sarayköy batısında ve Sarayköy-Nazilli hududu üstünde Tekke köyü damları civarındadır. Çok büyük bir köprü olduğu bugünkü ayaklarından anlaşılmaktadır. Köprünün ayakları üstünde ve civarında bir kitabe yoktur. Tabiatın kahir bir darbesi ile ortasından yarılıp kemerleri yıkılan bu köprü, acaba hangi Demirtaş tarafından yaptırılmıştır? Selçukilerin bu havaliyi işgalinden Timurlengin buradan geçtiği tarihe kadar Anadolu'da Demirtaş adında iki büyük kumandan görüyoruz. Biri İlhan Hükümetinin kumandanı Emir Çoban'ın oğlu Demirtaş olup Anadolu Umumî Valiliğinde miladi (1316'dan 1327) tarihine kadar bulunmuştur. Bunun Menderes havzasına indiğine dair hiçbir tarihî kayda tesadüf edilmemiştir. Diğeri de Yıldırım Beyazid'in ümerasından olup Karamanlılarla ve müstakil eyalet beyleri ile savaşlar yapan ve Yıldırım'ın mühim hizmetlerinde bulunan Timurtaş paşadır ki Yıldırım'ın Ankara Muharebesinde esir düştüğü sırada onunla birlikte tutsak olmuştur. Bu köprü bunların hangisinin himmet eseri olduğu anlaşılamamıştır. Hangi zat tarafından yapılırsa yapılsın bu köprü büyük Türk eseridir. Bunun yüzlerce sene suyun içinde ve Menderes'in nice azgınlıklarına ve tabiatın büyük bir darbesine maruz kalmasına rağmen bu gün ortadaki ayak büyük bir hasmetle Menderes'in içinde oturup durmaktadır. Bu genişliğini (19) metre olarak tahmin ettik. Menderes'in buradaki açıklığını (50) metre olarak tahmin eyledik. 50-60 metre uzunluğunda, 19-20 metre genişliğinde kârgir ve kemerli bir köprü her halde büyük bir himmet eseridir. Eğer büyük bir sarsıntı neticesinde köprünün tam ortasından kükürtlü sıcak bir su patlayıp çıkmamış olsaydı köprü bugün de metanetini muhafaza edecek bir halde bulunacaktı. Ne çare ki feleğin büyük bir sillesi bunu kullanılamayacak bir hâle sokmuştur."

Yrd. Doç. Dr. Veysi AKIN ile Hasan Basri BEKEN, Timurtaş Köprüsü'nün güney ayağında. (2000)

Artık "Bu Timurtaş Köprüsü nerededir, nasıldır?" diye merak eden ziyaretçilerimin dışında, beni arayıp soran olmuyordu. O tür kişileri birkaç yılda bir ancak görebiliyordum.

Günlerden bir gün, galiba 1990 yılıydı; Emine Sarı adında bir Yörük kadını, oğlu Ahmet'i de alarak beni ziyarete geldi. Emine kadını tanıdım. Konargöçer yaşayan bir Yörük obasından idi. 1960'lı yıllara kadar, Kış aylarında yakınlarımdaki sıcak su kaynaklarının yanlarında konaklamışlardı. Emine Kadın ile oğlu, her geçen gün yıpranan ayaklarıma bakarak şunları konuştular:

-Köprünün yapımında kullanılan bu taşlara demiralın taşı denir oğlum, dedi kadın. Bıçakları ve makasları keskinleştirmek için demiralın taşlarına sürterdik.

-Ana, taşların hepsi sanki aynı ocaktan getirilmiş gibi...

-Evet oğlum...

-Demiralın taşı, demiri andıran taş demek galiba... Köprü adını, "demiri andıran taş" anlamında, bu taşlardan almış olabilir...

Denizli Valiliği tarafından 1973 yılında yayınlanan İl Yıllığında unutulmuş olmanın hüznü, 2001 yılında İl Kültür Müdürlüğü'nün hazırladığı kitabın 76. sayfasında, uzaktan çekilmiş bir fotoğrafım ile birlikte yer aldığımı görünce, sevince dönüştü. Yine 2000 yılında, Yrd. Doç. Dr. Veysi AKIN ile arkadaşları gelip fotoğraflarımı çekerek "Millî Mücadele'de Sarayköy" adlı eserde yer verince mutluluktan uçtum.

2000 yılı içinde başka gelenler de oldu. Mevcut ayaklarımı bir güzel incelediler, fotoğraflarımı çektiler. İlgilenmeleri çok hoşuma gitmiş, gururlanmışım. Gururlanmakta haklıydım çünkü ben tarihî bir köprüydüm. O kişiler de benim bu durumumdan övgüyle söz ettiler. Konuşmalarından anladığıma göre beni tarihî bir eser olarak tescil ediyorlarmış. Yani korunması gereken tarihî eserler arasına alınıyordum. Büyük Menderes'in her iki tarafında kalan ayaklarım korunacak ve yüzyıllar sonrasına ulaşacaktı; ne güzel, ne güzel!

Sonra yine yalnızlığa terk edilmişim.

-Yalnızım, çok yalnızım... Kahredici bir yalnızlığı yaşıyorum. Unutulmuşluğun ve terk edilmişliğin hüznü içindeyim. Anadolu'daki Türk Mühür-

Timurtaş Köprüsü'nün tek ayağından kalan parça. On yıl önceki zaman içinde var olan bir parçası, ırmak sularına konşıp yok olmuş... O da bugün var, yanı yok...

lerinden biri olarak ilgi bekliyorum. Zamanın aşındırmaları karşısında ayaklarımın olsun hayatta kalmasını istiyorum. Ey, Denizli insanı! Gel, beni tanı, beni koru, yaşat! Beni yaşatırsan, benimle ilgilenirsen; beni tanıtırken sıradan bir köprüyü sahiplenmiş olmayacaksın. Bende kendini bulacak, kendini yaşatacağısın...

Ben böyle söylenir ve bu çağrıları yaparken, 2003 yılı gelip çattı. Kepçe, dozer denen dev araçlarla geldiler. Tekke Kaplıcalarına bakan tarafındaki büyük ayağımın yanında durdular. "Benimle ilgilenenler, çevremi düzenleyecekler!" diye düşünmüş ve gelecek için umutlanmışım. Heyhat! Boşuna sevinmiş, boşuna umutlanmışım! O dev makineler, benim o büyük ayağımı da küreyip yadılar. Taşmayı önlemek için taşlarım ve kalıntılarımı Büyük Menderes'in kenarını pekiştirdikten sonra çekip gittiler. Kızıldere Köyü tarafına bakan taraftaki bir küçük ayağımla kalmıştım artık. Ne kadar üzülüşümü anlatamam; kahrolmuşum... Yine tek tük gelip gidenler oluyordu. Onların konuşmalarından öğrendiğime göre; beni yıkıp küreyenler Devlet Su İşleri görevlileriymiş. Müze Müdürlüğü yetkilileri, durumu tespit ederek bir rapor hazırlayıp İzmir'deki Anıtlar

Yüksek kuruluna vermişler. Bir soruşturma açıldı mı, beni yıkıp yok edenler mahkemeye verildiler mi bilmiyorum...

Artık Timurtaş Köprüsü olarak, kuzey ayağımın kalan parçasıyla mevcuttum. 2008 yılı Ekim ayı ortalarında bir gün, tarihçi Prof. Halil İNALCIK ile Pamukkale Üniversitesi'nden birkaç öğretim üyesini, yanı başında görünce şaşırdım. Görülecek bir şeyim kalmamıştı ki! O ihtiyar profesör, ilerleyen yaşına rağmen beni görmek istemiş, zahmetli bir yolculuk sonrasında yanıma kadar gelmişti. Kuzey ayağımdan kalan tek parçamın üzerine durarak benimle ilgili konuştular, fotoğraflarımı çektiler, hâlime acıdılar. Ne kadar sevindiğimi tahmin edebilirsiniz. Adım yine dile getirilecek, ilgililer kalan tek ayağımı koruma altına alacaklar diye ümitlendim. Sonrası... Yine ilgisizlik...

25 Aralık 2010 tarihinde, Sarayköylü Yazar Hasan KALLIMCI, elinde fotoğraf makinesiyle geldi. On yıl önceki hâlîmle hayal ediyor ve beni öyle görmek istiyordu. Şaşkın bakışlarla, bir süre, darmadağın edilmiş olan büyük ayağımı aradı, bulamayınca kahroldu. Çok öfkelenmiş, çok üzül-müştü. Gözleri nemlenmişti. Nehrin kuzey kıyısında kalan tek ayağım ile

büyük ayağımdan kalan enkazdan bir bölümün fotoğrafını çekerek gitti...

Biliyorum; yarın, çok değil birkaç yıl sonra, ırmağın suları aşındırırken kuzey ayağımın tek parçasının taşları da tek tek sökülüp düşecek... O tek ayakçığım da yıkılıp gidecek, biliyorum... Adım kalacak kitaplarda. Masal tekerlemesi söyler gibi anlatacak dudaklar beni:

"Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; buralarda bir yerde, Tekke hamamlarının yakınlarında, Büyük Menderes üzerinde bir köprü varmış... Adı Timurtaş Köprüsü imiş..." diyecekler...

Üzerinden araba geçecek genişlikteki 15-20 metre uzunluktaki köprü ayağından kalan enkaz...

ALLI TURNAM BİZİM İLE VARIRSAN, ŞEKER SÖYLE, KAYMAK SÖYLE, BAL SÖYLE...

Yrd. Doç. Dr. Ramazan GÖKÇE
Farmakoloji Üniversitesi Öğretim Üyesi

Hemen hemen herkesin aşına olduğu ezgisi ile Allı Turnam türküsünde ozan Hacı Taşan muştucu olarak gördüğü tumalara seslenerek memleketine, sevdiğine selam gönderir. Onlara şeker, kaymak, bal ile hitab etmelerini ister. Gerçekten de her türlü tatlıyı çok seven Türk toplumu için şekerin, kaymağın, balın ayrı bir önemi vardır.

Tatlı konuşmak için tatlı yemenin şart olduğu bir coğrafyada yaşamakta olduğumuzdan mıdır bilinmez, tatlıların ayrı bir yeri vardır beslenmemizde. Belki onun için "İyi insan" tanımlarken "şeker gibi adam", "şeker gibi kız", "şeker gibi çocuk" tanımlamalarını kullanırız hep. Öte yandan sohbetine doyum olmayan birisini "ağzından bal damlıyor" şeklinde tanımlarız.

Türk toplumunun şeker ve şekerli gıdalara neredeyse bağımlılık seviyesindeki ilgili sosyal hayatta da fazlasıyla yer etmiş ve şeker ile, tatlı ile, bal ile yüzlerce deyim ve atasözü oluşmuştur. Bütün bunların temelinde tatlı yani şekerli yiyeceklere olan ilgimiz gelmektedir.

Günümüzde vücut performansına dikkat eden birçok tüketici şeker, yağ ve unu üç tehlikeli beyaz olarak görüyor olsa da şekerin tatlı cazibesi onun tüketiminde hep ufak da olsa kaçamak noktaların bulunmasına da sebep olmaktadır. Gerçekten de şekerin olmadığı veya ciddi anlamda sınırlandırıldığı bir beslenme mümkün değildir. Her şeyden önce vücut aktivitelerimiz için; yürümek-koşmak, yemek-içmek için enerjiye ihtiyacı-

mız vardır. O olmazsa kalbimiz bile çarpamaz. Burada şekerin yani karbonhidratların vücut enerji metabolizmasının öncelikli harcama kalemleri olduğunu, fakat yağ kadar enerji vermediğini unutmamak gerekir. Bir gram karbonhidrat yaklaşık 4 kilokalori verirken, bir gram yağ yaklaşık 9 kilokalori enerji vermektedir.

Metabolize olarak daha az enerji veren şekerlerin metabolizması da pek nazlı reaksiyonları gerektirmektedir. O yüzden daha ağızımıza alır almaz sindirimi başlar şekerlerin. Ağızda amilaz (Tükürükteki en önemli enzim) istilası ile karşı karşıya kalan şekerler, ağızımızı tatlandırırken neye uğradığını şaşırılmış bir şekilde hemen mideye iniverirler. Ama bu bir kurtuluş değil, iyice herc ü merc olmak demektir şekerler için. Sanıld

kıyamet günü gelmiş gibi, zavallı şekerler neye uğradıklarını şaşırırlar. Ama nafiye... Tarumar olmuş bir şekilde 12.000 mm'lik bağırsak yolculuğuna çıkarlar çaresiz. Çıkar çıkmaz da esas öldürücü darbe yani insülin darbesi ile karşılaşılır.

Ozanın dizelerindeki "Allı turnam ne gezersin havada, Arabam kırıldı kaldım ovada." aşamasına geçilmiştir artık. İnsülin sanki bir heykeltıraş, sanki bir marangoz gibi bağırsak kanalında yakaladığı bütün şekerleri istediği ölçülerde keser, biçer, yontar ve onları vücut efendinin kullanımına hazır kılar.

İnsülinin maharetli ellerinde şekilden şekle sokulan şekerler, en uygun haliyle kan dolaşımına alınıp ve doğrudan karaciğere gönderilir. Ka-

raciğer şekerler için sanki bir merkez bankası gibidir. Vücuttan topladığı isteklere göre artık hemen kullanılacak şekilde olan şekerleri demet-demet, paket-paket ambalajlar ve yine kan kargosuyla vücutta istenilen yerlere gönderir.

Kan kargosu ile örneğin bir güreşçinin kollarına gelen şekerler, onda bir acı kuvvete dönüşerek rakibini yere seren bir güç olur. Bir annenin ellerinde yavrusunu okşayan şefkate dönüşür. Bir maraton koşucusunun ayaklarında kilometrelerce adım olur. Kuşta kanat, balıkta yüzgeç, ceylanda ayak olur. Uçurur, yüzdürür, kaçar.

İyi ki şeker var! Şeker olmasaydı bunları nasıl yapabiliirdik! Onun sayesinde ki dünyadaki her canlı

hareket eder. Dünyanın güneş etrafındaki 365 günlük serüveninin; içimizi, dışımızı, bütün dünyamızı ısıtan güneşin de temelinde bizim şeker olarak bildiğimiz enerjinin olduğunu unutmamak gerekir.

Öyleyse ozana bir kez daha kulak verelim ve asıl meramının ne olduğunu anlayalım:

"Eğer bizi sual eden olursa,
Boynu bükük, benzi soluk yar söyle..."

Sosyal hayatımızın işleyiş içertsinde bizi temsil eden en önemli unsurlardan birisi olan dilimizin kullanılışı da, Hacı Taşar'la hemşeri olan Neşet Ertaş türküsünde, nihayetinde tatlıya bağlanarak izah edilir:

"Tatlı dile güler yüze doyulur mu doyulur mu!.."

Gelin Turşusu

Arif ATMACA
Emekli Öğretmen

Büyüklerden öğrendiğime göre atalarımız, günümüzden bin yıl kadar önce bu günkü Kızılcaölük ve çevresine bölük bölük (oba oba) yerleşmişler. Zamanla Muğla valisi Cevher Paşanın girişimiyle obalar birleştirilmiş böylece toplu yaşama geçilmiş.

Toplu yaşama geçilmeden önce obaya yerleşen atalarımız çobanlık tanım ve dokumacılık yaparlarmış. Buraya yerleşen dedemizin büyük oğlu (büyük babamız) bir gün keçileri götürmeye gitmiş. Çevre keçi otlatmaya o kadar uygunmuş ki her taraf çalılarla dolu. Akarsular, dereler, çaylar hanı harıl akıyor; keçiler o çalıdan bu çalıya, o dereden bu dereye koşuyor besleniyormuş.

Büyük babamız akşama doğru keçileri toplayıp çadıra döneceği sırada yandaki çalılıklarda güzeller güzeli bir kız görür. O kız da oralarda keçi götürmektedir. Büyük babamız hava iyice karancaya kadar oralarda bekler. Gizlice kızı gözetler. Kız oradan ayrılınca büyük babamız da çadıra döner. Ertesi sabah erkenden keçileri alan büyük baba birgün önceki yere gider; ne görsün o kız da oralarda değilmiş!

Bizimki sevgisini ve duygusunu kavaliyle dile getirir. Durumu anlayan kız daha yakına gelir. Oğlana bir avuç kuru üzüm verir. Günler aylar geçer. İki genç birbirine daha da yakınlaşır. Birbirine vururlar ve evlenmeye karar verirler. Bu durumu alleleri öğrenir. Günün örf ve adetlerine göre kız istenir. Düğün yapılır. O sıralarda Kızılcaölükte bağcılık yoktur. Koruk, üzüm bilinmemektedir.

Düğün günü gelin ata biter. Gelin, eşinin evine yanı yeni evine gelecektir. Gelinin annesi geleneklerine göre eşlerin arasına bir torba koruk, biraz acı biber, bir kaç diş sarımsak koyar. Bakalım bundan sonra ne olacak:

Gelin evine gelir. Ertesi sabah odasında korukları ezip suyunu çıkarır. İçine tuz ve ezilmiş sarımsak koyar. Acı biberleri ateşte pişirir. Koruk suyunun içine koyar. Onun yanında bir tencere de bulgur pilavı(bulgur aşısı) pişirir.

Büyük dedemiz oturmuş etrafı seyrederken yeni gelin hazırladığı yemeği ve turşuyu kayın babasının önüne koyar. Baba bu yemekleri daha önce hiç yememiştir. Getirilen yemekleri dikkatlice ve yavaş yavaş yemeğe başlar. Yedikçe yiyeceği gelir. Bu yemeği çok beğenir.

Geline şöyle söyler;

-Ey gelinim! Güzel gelinim. Hoş geldin. Pişirdiğin yemekler de çok hoş olmuş. Demiş...

Bunun üzerine gelin:

-Ey babam, güzel babam! Görüyorsunuz ki ben buraya senin oğlunu almaya, ağzının tadını bozmaya geldim... Demiş.

Baba ise şöyle cevap vermiş:

-Gelinim, güzelim! Sen bana torunlar vermeye, soyumu sürdürmeye geldin... Deyip gelinine gerekli hediyeler vermiş.

İşte koruk sulu, tuzlu, sarımsaklı ve acı biberli turşunun "gelin turşusu" nun hikâyesi budur. O gündür bu gündür bu turşuya "gelin turşusu" denir. En çok da bulgur pilavı ile severek yenilir.

Gelin turşusunun yapılışı:

1 kg koruk suyu

4 veya 5 dilş sarımsak

Gereği kadar tuz

En az ¼ kg etli acı biber bir kaba konulur.

Odun veya çalı ateşinde pişirilir.

Not : Turşu birkaç saat bekletilince

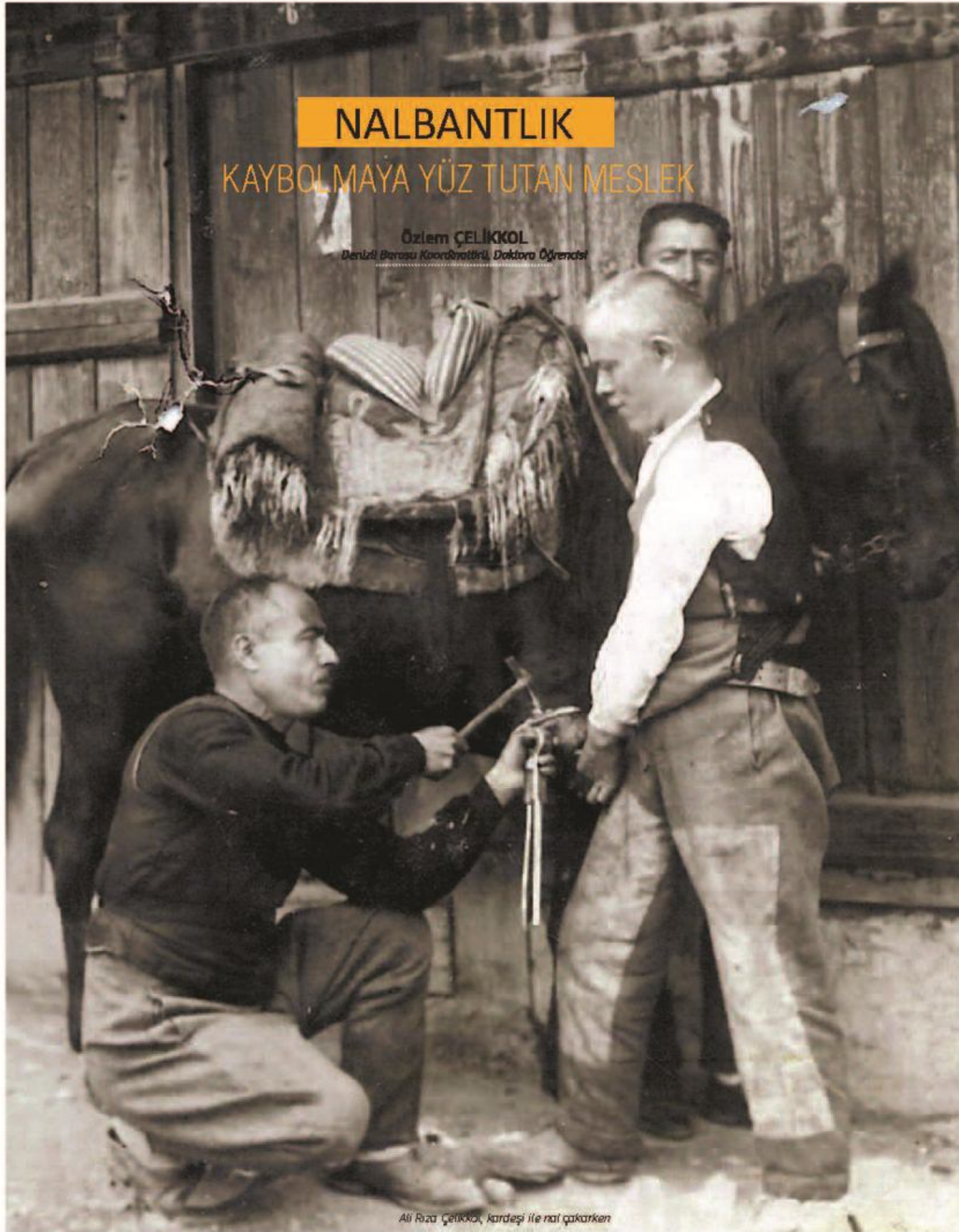
daha leziz olur.

NALBANTLIK

KAYBOLMAYA YÜZ TUTAN MESLEK

Özlem ÇELİKKOL

Denizli Barosu Koordinatörü, Doktora Öğrencisi

Ali Rıza Çelikkol, kardeşi ile nal çakarken

"Artık eski ustalıklar yok. Bugün, teknolojinin sunduğu imkânlarla nalbantlara olan ihtiyaç azaldı. Özellikle şehir merkezlerinde nalbantlık mesleği kaybolup gitti ve yıllarca süren bir meslek maalesef yok olmak üzere. Böyle giderse bu meslek sadece kâğıtlar üzerinde yazılı bir bilgi olarak kalacak."

Günümüzde kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerden biri olan nalbantlık; ulaşım, taşımacılık ve çeşitli hizmetler için kullanılan at, eşek, katır, öküz gibi hayvanların toynaklarını koruma amacıyla yapılan nal çakma zanaatıdır. Demircilikle birlikte gelişmiş, 20. yüzyılın ortalarına kadar önemini korumuş ve hayvanların yerini motorlu taşıtlara bırakması sonucunda da eski önemini yitirmiştir.

Nalbantlık neredeyse tarih kadar eskidir. Türkler tarafından Orta Asya'dan beri yapılmakta olduğu bilinmektedir. Sonraları bu konuda okullar açılmış nalbantlığın gelişmesi için çalışmalar yapılmıştır.

İlk defa 1888'de ordunun ihtiyacını karşılamak için Ankara Askeri Baytar Mektebi'nde modern nalbantlık dersleri verilmeye başlanmış ve Kurtuluş Savaşı'nda da Konya'da nalbant yetiştiren bir okul açılmıştır. Günümüzde ise Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin Mahmudiye Meslek Yüksek Okulu, Kocaeli Üniversitesi'nin Körfez Meslek Yüksek Okulu, İstanbul Üniversitesi Meslek Yüksek okullarındaki Nalbantlık bölümünde, 2 yıl boyunca nalbantlıkta ilgili dersler verilmektedir.

Ülkemizde at yarışlarının önem kazanması, binicilik, pansiyon harası, rehabilitasyon merkezleri artsa da, genellikle baba mesleği olarak sürdürülen, uzun, pratik eğitim gerektiren ve ince bir ustalık isteyen nalbantlık mesleğini öğrenen kişi sayısı yok denecek kadar azalmıştır. 1960'lı yıllara değin kırsal kesimlerin en itibarlı mesleklerden biri olan nalbantlık, teknolojinin gelişmesiyle birlikte maalesef eski önemini kaybetmiştir.

Bir nalbant ustasının olmazsa olmaz alet ve malzemeleri şunlardır:

Nal dövme örsü, nal dövme çekici, nal

kesme makinesi, nal delme zamban, kerpeten, sunteç, çivli (mih), nallama çekici, tırnak kesme bıçağı, büyük tırnak törpüsü.

Usta bir nalbant binek hayvanlarını şöyle nallar: Öncelikle hayvanın tırnaklarını özel bir bıçakla keser, hayvanın tırnağına göre hazırlanmış "nal" adı verilen metal cismi hayvanın tabanına yerleştirir. "Mih" diye adlandırılan köşeli, iri kafalı özel çivileri, belirlenmiş nalin deliklerinden ve hayvanın etine değmeyecek ve ucu tırnağın yanlarından çıkacak şekilde "nal tokmağ" denen tahta tokmak ya da nallama adı verilen özel çekiçle çakar. Dışarıya taşan çivilerin uçlarını kerpetenle keser ve üstünü çekiçle

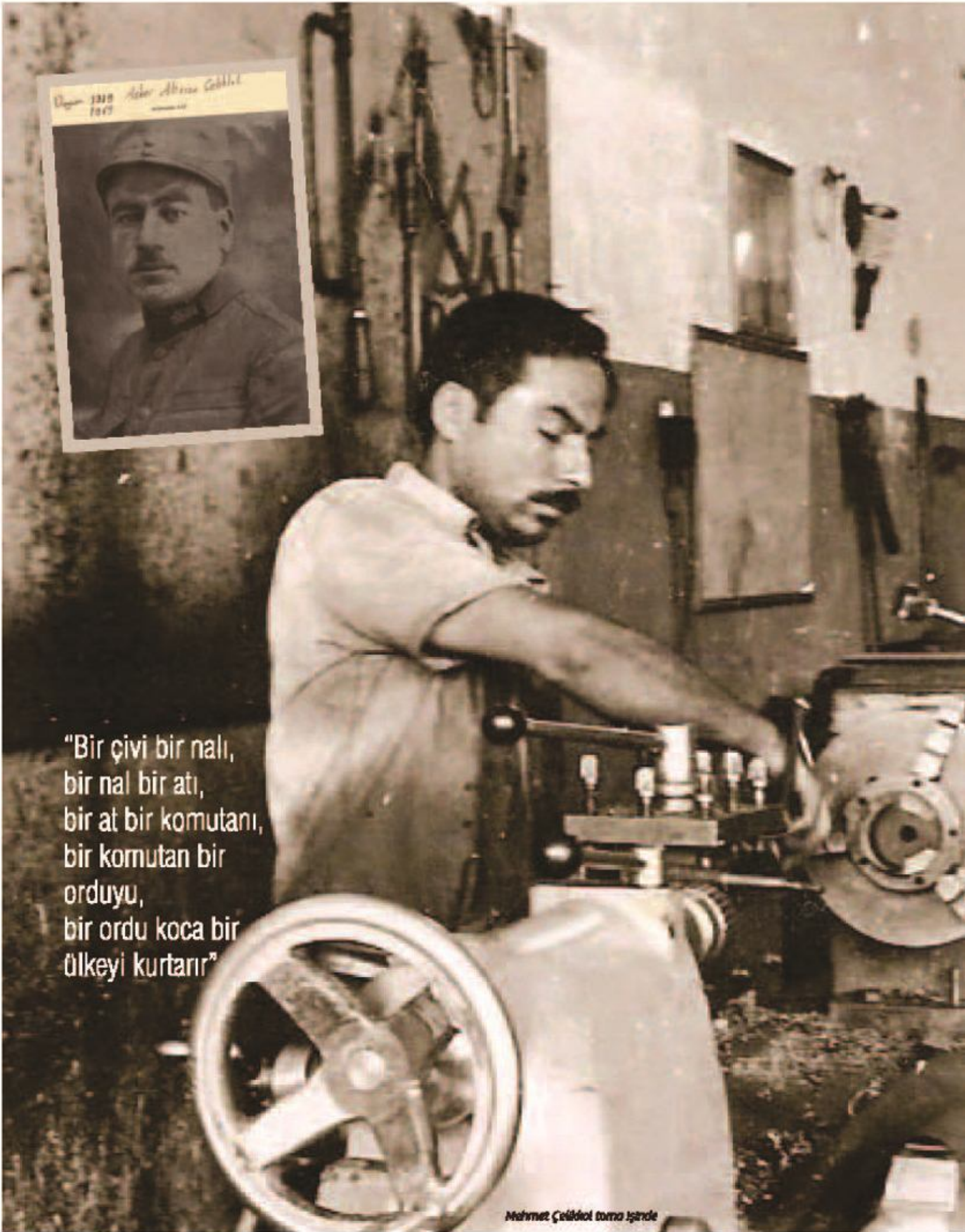
Mehmet Çelikkol ile röportaj yapılırken

vurarak perçinler, tırnağın çevresini törpü ile düzeltir. Atın ayaklarını gözden geçirerek hareket bozukluklarını düzeltir. Nal çakmanın yanı sıra toynak bakımını yapar ve toynak hastalıklarını tedavi eder.

NALBANT USTASI ALI RIZA ÇELİKKOL
Ali Rıza ÇELİKKOL, 1319 (Miladi takvime

göre 1903) yılında Denizli'nin Hatipoğlu Mahallesi'nde doğmuştur. Nalbant Müsellim oğullarından Molla Mehmet ve Gülsüm'ün büyük oğludur. 1938 yılında Denizli'nin Kazancı allesinden Hayriye Çevikoğlu ile evlenmiştir. Ali Rıza Çelikkol, mesleğini babasından öğrenmiş ve mesleğini 1950 yılına kadar Denizli'de sürdürmüştür. Binek hayvanların çok olması nedeniyle daha sonra Honaz'a taşınmış; orada bir taraftan nalbantlık yaparken diğer taraftan da arıcılık yapmıştır. 1956 yılının baharında çocuklarını okutmak için yine Denizli'ye dönmüştür. Denizli'ye döndükten sonra yaklaşık 6 ay nalbantlık yapsa da 1957 yılında sağlık nedeniyle işini bırakmıştır. Hiç ara vermeden küçük yaşlarda başladığı bu meslekte 45 yıl çalışmış, 1969 yılının Mayıs ayında hayata veda etmiştir.

Nalbant ustası Ali Rıza Çelikkol'un büyük oğlu Denizli sanayisinin tornacı ustalarından Mehmet Çelikkol, babası ve Denizli'de nalbantlıkla ilgili bildiklerini ve hatıradıklarını bize şöyle anlatmaktadır: "Hiç unutmam, küçükken bir gün babama, "Sen neden nalbantlık yapıyorsun?" diye sormuştum. Onun atlara değer verdiğini, baba mesleği olduğunu bilsem de çocuk aldığım işte yine de nedenini öğrenmek istemiştim. Onun atların yararlı bir hayvan olduğundan bahsedeceğini sanmıştım ama yanılmıştım. Karşısında büyük bir adam varmış gibi basit ve kısaca özetleyivermişti. "Eee evlat, eskiden babadan ne görürsen onu yapardın. Senin deden de nalbantlık yapıyordu ben de ondan nalbantlığı öğrendim. Memnun muyum? Memnunum Allaha şükür. Kazancı iyi anıyacağın. Ama ne yalan söyleyeyim senin bu meslek yerine daha geçerli bir başka meslekte çalışmanı isterim."

1918 1947 Mehmet Çelikkol

“Bir çivi bir nalı,
bir nal bir atı,
bir at bir komutanı,
bir komutan bir
orduyu,
bir ordu koca bir
ülkeyi kurtarır”

Mehmet Çelikkol torna işinde

Babam İleri görüşlü adammış. Mesleğinin önemini giderek azalacağını düşünmüş olmalı. Söyledikleri hâlâ kulaklarımdadır: "Devir artık sanayi devri. Sen sanayinin içinde ol oğlum, bu meslek kaybolup gidecek."

Babam baba mesleğini devam ettirmemi istememişti. Ve babamın dedikleri zaman geçtikçe çıkmıştı.

Babam gayretli bir adamdı. Çalışırdı. Çalışmaktan asla yılmadı. Her zaman insan kendini geliştirmeli derdi. Eğitim önemli derdi. Hiç eğitimsiz birisi ile eğitilmiş birisi aynı olur mu diye ilave ederdi. Bu yüzden olsa gerek her ne kadar nalbant ustası olsa da Ankara'daki nalbantlık okuluna gitmiş, uygulamalı sınavı başarı ile geçip diploma almış. O zamanlar ustalık belgesi olarak Nalbant sicil varakası verilirmiş. Babamın da "Nalbant Sicil Varakası" vardı. Çok sonraları evdeki çekmecelerin birinden bulmuştum. Ne kadar sevindiğimi anlatamam.

Belge 1940 yılında verilmiş ve üzerinde aynen şunlar yazılı:

"Mehmet oğlu Ali Rıza Çelikkol'un her sene işbu sicilini baytar müdürlüğüne Ağustos içinde tasdik ettirmesi ve baytar müdürlüğü tarafından kendisine verilecek talimata riayet etmemesi şarta ile nalbantlık etmesine müsaade edildi." Babamı nalbantlık yaparken çok gördüm diyebilirim. Her ne kadar, "sen sanayici ol" dese de yanına çok gittim. Atın ayağının kaldırılması, tırnağını yontup düzeltmesini, nalı yerleştirip mihlari düzenle çıkmasını hep hayretle izlemiştim.

İlk dükkanı Hacı Muhtâr Han'ındaymış, hem hanı işletmiş, hem nalbantlık yapmış. Daha sonraları iş yeri ise Kitapçıoğlu Salih'in olduğu yerdeymiş.

Orada nalbant Ahmet ile birlikte çalışmış. Sonra Kurşunlu sakağın başında (bugünkü bayramyerinde) nalbant Mehtak

(Mistik muhtemelen lakabı almış.) ile çalışmışlar. Ondan ayrılarak kendi dükkanını Kibriskioğlu Han'da açmış. En son hatırladığım son işyerinin şimdiki

inceoğlu ile Kibriskioğlu hanının arasında bir yerde olduğudur. (nalbant dükkanlarının olduğu yer bugünkü bayramyeri civarlarında)

Şimdi her yer değişti tabii.

Pazar günleri çok kalabalık olurdu dükkanı. Dükkan dediğimiz yer de aşağı yukarı 40-50 m² civarında bir yerd. Bu dükkanlarda 30-45 dakika arasında bir at nalıanabilirdi. Bazen köylere gidilir; oradaki hayvanlar nalıanırdı.

Denzil'deki nalbantlar, nalın ya kendileri yaparlardı ya da demirclerden alırlardı. Eğer nal kendileri yaparlarsa sacı, nal kesme makinesinde keserler, dövme çekici ile ürs üzerinde döverek şekil verirler, çivilerin çakılması için nal delme zımbaları ile delik açarak nalı hazır hale getirirlerdi.

Babam nalı kendî yapmayı tercih ederdi. Kendisi yaparsa daha sağlam ve daha düzenli olacağına inanırdı.

Nalbantın ustalığı atın yürüyüşünden belli olurmuş. "İyi yapılmayan nal, atın ayağında yara yapar ve at topallar. Tırnak da at için çok önemlidir. Atın tırnağının çok sağlam olması gerekir ki, sağlam basıp iş görebilsin" derdi. Ne demiş atalarımız, "Bir çivi bir nak, bir nal bir atı, bir at bir komutanı, bir komutan bir orduyu, bir ordu koca bir ülkeyi kurtarır"

Her meslekte olduğu gibi nalbant ustasının da dikkat etmesi gereken ayrıntılar olduğunu söylerdi babam. Benim hatırladıklarım ise nalın tırnaktan küçük olmaması, büyüme payı bırakılması, sağ ve sol tarafların aynı hizada olması, gereğinden fazla çivi çakılmaması, tırnağın en geniş noktasından sonra çivi çakılmaması, çivilerin ete dokunmaması gibi noktaları.

Hep anlatırdı

Bir gün babam Denizli'nin kazalarından birine gitmiş. İşlerini bitirmiş biraz dolaşayım demiş. Uzaktan keilli feli, atın üstünde bir adam geliyormuş. Endamından zengin oğla olduğu belliymiş. Ama atı zor yürüyormuş, atında bir garıplık var diye düşünüyormuş ki atı yanından geçerken atın topuklarının kan ve revan içinde olduğunu görmüş. Atıya seslenip ağam demiş; bu atı bir nalbantta götürsen iyi edersin, bu at yakında seni yanı yolda bırakır; haberin olsun." "Ya demiş sen nalbantlıktan anlar mısın?"

"Anların biraz." "E o zaman hallediver." Malum nalbantlar yanlarında nalbant talimlerini götürdüklerinden babam oracıkta takımını çıkarıp atın nalını düzeltivermiş.

Adam oranın eşrafındanmış ve çok acele köyüne gitmesi gerekiyormuş. Anası hastaymış, hem de çok hastaymış. "Tamam beyim" demiş, "artık rahat rahat yoluna devam edebilirsiniz"

"Borcumuz ne kadar?"

"Siz ananıza sağ salım yetişin bana yeter" demiş.

Bir hafta sonra aynı kişi Denizli'ye gelmiş, sora sora babamın işyerini bulmuş. Bir heybe hediye getirip memnuniyetini dile getirmiş.

Bu ağıyla dostlukları ölüncüye kadar sürmüş. Hatta çocukları olarak bizim bile devam ediyor.

İyi bir nalbant ustasıydı babam.

Artık eski ustalıklar yok. Bugün, teknolojinin sunduğu imkanlarla nalbantlara olan ihtiyaç azaldı. Özellikle şehir merkezlerinde nalbantlık mesleği kaybolup gitti ve yıllarca süren bir meslek maalesef yok olmak üzere. Denizli'de kaç tane nalbant ustası kaldığını bilmiyorum. Herhalde bir elin parmaklarından daha azdır. At, eşek, katır ve öküz olduğu sürece nalbantlar olacaktır ama ne yazık ki her geçen gün bu meslek, eski önemini kaybetmeye devam edecek. Giderek kaybolmaya yüz tutan nalbantlık mesleği, sadece köşgütler üzerinde yazılı bir bilgi olarak kalacaktır"

Denizli'nin eski şoförlerinden "45 Kemal"

20 T 0001 ŞOFÖR SEZAI'NİN ARABASI

Şoför Sezai'ye 1998 yılında tüm taksici esnafını sarı renk ve T plakaya geçişte verdiği mücadeleden dolayı 20 T 0001 plaka; oy birliği ile verildi.

Mehmet KORKUTALP

Taksisinin ön kaputunu kaldırmış, büyük dikkat ve özenle arabanın motorunu siliyor, "Arabanın motoru asla su ile yıkanmamalı, çünkü bazı parçalara su kaçarak paslanmaya neden olabilir. Bu da gelecekteki bir arızanın başlangıcıdır." diyordu. Arabasının içi ve kaportası gibi motoru da pırıl pırıl oluyordu, 0001 Şoför Sezai'nin.

1946 doğumlu M. Sezai Akagündüz askerlik dönüşü 1969 yılında başkasının arabasında şoförlük mesleğine başladı. 1971 yılında da ilk arabasını aldı. Arabası chevrolet impalaydı. Denizli'de taksicilik yapan yirmi kadar Amerikan arabasının şoföründen biri oldu. O tarihlerde Denizli'de gerek özel gerekse

taksi olarak kullanılan tüm arabalar Amerikan markasıydı. "Dodge", "Plymouth", "Buick", "Chevrolet", "Amerikan Fordu" gibi arabalar Denizli'nin caddelerinde gezerdi. Bu yirmi taksinin bir kısmı KARDEŞ TAKSİ-GÜVEN TAKSİ gibi taksi duraklarında çalışırken on kadarı Bayramyeri'nde; diğerleri de Çınar'da müşteri beklerlerdi. O zamanki meşhur şoförler de PİLOT MUSTAFA-KIZ MEHMET-KARA MUSTAFA-KARA NAIL -KAFALI EMİN-İLEŞ HİLMİ-KERİM ABİ-45 KEMAL-FETHİ-KASAP ÖZCAN-FAYTONCU NALM-64 AHMET-ÖZCAN KARTAL gibi isimlerdi. ÇETE NECATİ'nin de iki chevroleti vardı.

1970'lerde şehir içi ulaşım belediyenin otobüsleri dışında taksi ve faytonlarla yapılırdı. Ücret sabitti. Şehir içi her yer 5 lira idi. Taksilerin ana gelir kaynağı, düğünlerdi. Sünnet düğünlerinde fayton kullanılırken evliliklerde taksiler kullanılırdı. Sezai'nin arabası ise, beyaz olduğu için düğünlerde tercih edilirdi.

Düğün taksisi, damat evinin önüne gelir, orada yapılan çalgılı eğlence bittikten sonra önde açık kamyon içindeki çalgıcılar arkada içinde damat oturan gelin arabası ve arkasındaki konvoyla çalgı eşliğinde gelin evine kız almaya gidilirdi. Kız evinin önünde yeniden çalgılar çalınır, oyunlar oynanır ve gelin arabaya bindirilerek yine çalgı eşliğinde bir kon-

voyla Denizli turu atılarak ve mutlaka Çınar'da, o zaman havuz olmayan küçük bir yuvarlak bulunan meydana tur atılır; gelin, damat evine götürülür ve düğün bitmiş olurdu. Çınar'da tur atılırken çalgı takımı mutlaka "İzmir Marşı"nı çalardı. Bazı pazar günleri dört beş düğüne gidilirdi. Düğünlerde gelin arabaya binerken para ve şeker atılırdı. Sezai, "arabam çizilmesin" diye para ve şeker atılmasını diye pazarlık bile yapardı.

Düğünler, "balo" olarak yapılmaya başlayınca taksi şoförleri avukatları, ilçeleri ve komşu illere taşımaya başladılar. Tabii bu arada Amerikan arabalarının da modası geçmiş yerli arabalar kullanılmaya başlanılmıştı. Sezai'nin de artık 79 model Murat 131 'i vardı. Bu, daha sonra 92 model Şahin olacaktı. Şoför Sezai, Denizli Basma Boyama fabrikası kurulurken makinaları monte eden çoğu yurt ve il dışından gelen teknik adamları Çiğli Havaalanından alır, yeniden uçağa geri götürürdü. Daha sonraları bu teknikerlerinin yerini tekstil müşterileri aldı. O günlerde Denizli'ye uçak sadece sabahları gelirdi ve hemen dönerdi. Sezai Çardaktan aldığı tekstilcileri işleri bittikten sonra Mendere Havalimanına bırakırdı. 1969'da başlayan mesleğini, mesleğine duyduğu saygı ve sevgiyle bugünlere taşıyan ve Denizli şoförler odası yönetim kurulu üyesi olan Şoför Sezai'ye 1998 yılında tüm taksici esnafını sarı renk ve T plakaya geçişte verdiği mücadeleden dolayı 20 T 0001 plakayı oy birliği ile verdiler. Bu yıpratıcı meslekte bunca geçen zamanda elbette unutamadığı anıları da vardır:

Bir avukatla iş için gittiği İstanbul'da avukatın götürdüğü berberde olduğu traştan sonra nasıl değiştiğini ve kendisini traş eden berberin, aktörlerin hatta Cüneyt Arkın'ın da berberi olduğunu öğrendiğinde duyduğu şaşkınlığı hâlâ unutamaz. Ama unutamadığı daha önemli bir anı vardır: 1980'li yılların başında durakta beklerken arkası perdeli arabasının önünde bir kişinin bu araba kimin diye kendisini çağırdığını, bu kelli fellil adamın kendisine dilini tutması

ve biraz da basına haber vermeme şartıyla İzmir'e gitme teklif ettiğini unutamaz.

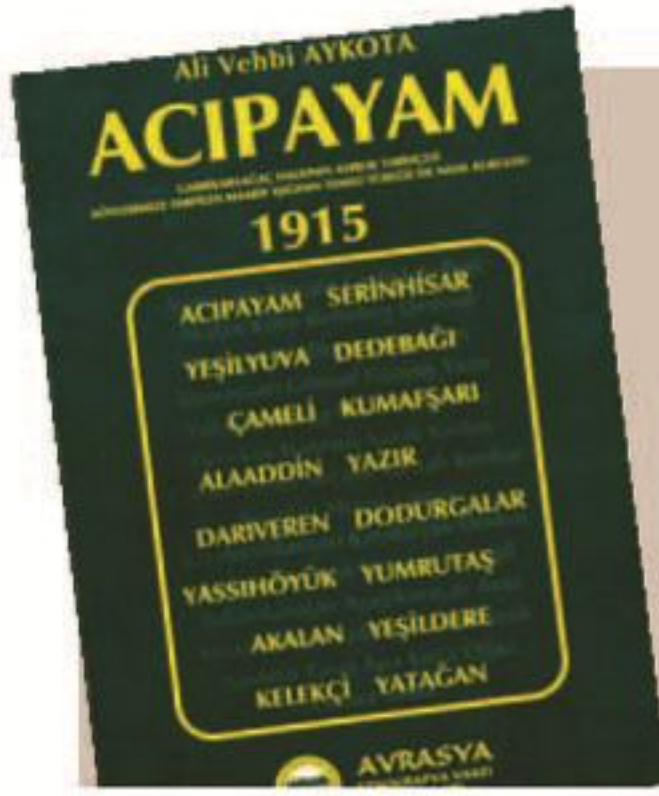
O adamın aracılığıyla o yıllarda şöhretin zirvesi olan Emel Sayın'ı, askerde olan eşi Selçuk Aslan'ın yanına getirip götürmüştür. İzmir'den aldığı Emel Sayın'ı eşyle buluşturduktan sonra yeniden İzmir'e geri götürmüştür.

20 T 0001 plakalı arabasıyla Şoför Sezai mesleğe ilk başladığı günkü heyecanla temizlik konusundaki aynı titizlikle mesleğine devam etmekte olup, çoğunlukla ulusal basının Denizli'deki temsilcilerini olay yerlerine getirip götürerek Denizli hakkında hizmet vermeye devam etmektedir.

Şoför Sezai'ye ait otomobiller

ACIPAYAM YÜREĞİL'DEN YAYILAN MAARİF IŞIĞI

İbrahim AKMAN

Pornukölede Üniversiteleri Tarih Oluşturuyor

Osmanlı devletinin yükselmesinde ve bir medeniyet oluşturulmasında büyük katkısı olan medreseler XVI. asrın sonlarından itibaren bozulmaya başlamıştır.

XIX. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan bozulma aynı dönemde Türkistan Medreseleri'nde de yaşanmaktaydı. Bundan dolayı Türkistanlı düşünür Gaspıralı İsmail Bey 1870'li yıllarda mektep ve medreselerde yeni öğretim şeklini "Usul-i Cedid" getirmiştir. Gaspıralı İsmail Bey, her şeyden evvel medreselerin ıslah edilmesi mutlaka düzeltilmesi gerektiğine ve ilkokullardan, başlatılmasının zaruretine inanıyordu. O zamana kadar mektepler Kur'an okumayı, yazı yazmayı ve namaz kılmayı öğreten yerlerdi. O, bu mekteplerde dini hususların yanı sıra, Türk dili ve grameri, matematiğin esasları, İslam tarihi, coğrafya, dünya tarihi ve sağlık bilgisi gibi mevzuların da öğretilmesi gerektiğini söylemiştir.

Osmanlı Devleti'nde Gaspıralı etkisindeki Usul-i Cedid hareketinin ilk uygulaması, 1873'te İstanbul Nur-ı Osmanîye Camii'nde bulunan ilkokulda, burası örnek mektep haline getirilerek başlatılmıştır.

Acıpayam Yüreğil'deki Yeni Usul Eğitimi

Acıpayam Yüreğil'deki maarif hareketi, bilindiği kadarıyla, 1900'lerin başında İzmir'den sürgün gelmiş olan gazeteci ve öğretmen Mustafa Reşit ile başlar. Mustafa Reşit, Manisa'nın Kula kasabasında doğmuştur. Küçük yaşta babasının ölümü üzerine amcasının gözetimine verilmiş, amcasının ticaretle uğraşması dolayısıyla ilk, orta ve lise tahsilini Paris'te yapmıştır. Daha sonra Sorbon Üniversitesi'nin Tıp Fakültesi'ne girmiştir. Lise tahsili döneminde Paris'te kurulan Jön Türk Cemiyeti'ne girmiştir. Annesinin ısrarı üzerine yurda dönmüş ve 1905 yılında İstanbul Tıbbiyesi'nde öğrenime devam etmiştir. Burada çok yoğun olarak çalışmaktan dolayı rahatsızlanmış; bundan dolayı öğrenimi bırakıp İzmir'e dönmüş Fransız kolejinde Türkçe öğretmenliği yapmıştır.

Aynı zamanda Tan Gazetesi İzmir muhabirliği görevini yapan Mustafa Reşit, II. Abdülhamit aleyhine yazılar yazdığından yakalanmış ve idamla cezalandırılmıştır. Fakat İzmir Valisi Kamil Paşa, Mustafa Reşit'in idamına izin vermemiş ve idam kararı askıya alınmıştır. Bunun üzerine Mustafa Reşit Garbikaraağaç-Acıpayam kazası Rüştüye Mektebine muallim ola-

rak sürgüne gönderilmiştir. Mustafa Reşit Acıpayam'a geldikten sonra Ali Vehbi'yle tanışmış, kısa süre içerisinde de kendi eğitim anlayışını Ali Vehbi'ye kabul ettirmiştir.

Mustafa Reşit, 1906-1907 ders yılında Acıpayam'ın köylerini gezip halkın içinde bulunduğu cehalet görmüş, çözüm için maarif hareketine başlamıştır. Garbikaraağaç Müftüsü Hasan Hilmi Efendi'yle görüşmesinin sonucunda düşündüğü mektebin Yüreğil'de yapılmasını kararlaştırmışlardır.

Yüreğil halkının katılımıyla yeni usule göre açılacak mektebin temeli Eylül 1907 Yüreğil'de atılmıştır. Ayrıca Yüreğil'in ileri gelenleri inşaat için büyük ölçüde nakdi yardımlarda bulunmuşlardır. Halkı toplamak ve işbaşı etmekte birkaç kişi görev almıştır.

Mustafa Reşit, Yüreğil'de Usul-i Cedideye göre kurulan bu yeni mektep için kendisinin mevcut okula tayin edilmemesinden dolayı buraya Ali Vehbi'nin görevlendirilmesini uygun görmüştür. Ve o Yüreğil'de görev yapacak olan mualliminde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralar:

"Aç kalacak fakat açıkam demeyecek parasız kalacak fakat para verin demeyecek; gece gündüz çalışacak, fakat yoruldu demeyecek, halkı kendine ısındıracak, icabında onlar

Denizlili olarak anılan günümüzdeki çok sayıdaki bilim ve devlet adamının yetişmesindeki en önemli etkenin, 1907’de yeni usûlde eğitim yapmaya başlayan Acıpayam Yüreğil’deki bu okulun oluşturduğu gelenek olduğu düşünülebilir.

için masraf etmekten sakınmayacak, irşad edecek, ikaz edecek, maarif ruhunu aşılacaktır...

Telkinat yaparken kalp kırmayacak, herkesi kendinden memnun edecek, yılmayacak, usanmayacak, kendini feda, varlığını feda, kuvvet ve kudretini feda edecek ve akıbet muvaffak olacak, muzaffer olacak, memleket tarihine geçecek, çocukları kurtaracak, cehaleti kovacak, ölecek azminden dönmeyecektir.”

Yüreğil Mektebi’nin açılması ve Apa Mektubu

Acıpayam halkının içinde bulunduğu cehaleti göstermesi açısından Ali Vehbi “Apa Mektubu Hadisesi”ni şu şekilde nakletmektedir.

“Adı geçen mektup 1907 yılında medreseye tahsilimize devam ederken bir gece ilk mektep hocam Aydın Hafız Mustafa ziyaretimize geldi. ‘Oğlum, bugün bir hadise ile karşılaştım hem güldüm, hem de üzüldüm.’ diyerek şu hikâyeyi anlatmıştır:

Kazamızın Apa köyünde Yetiler ailesinden bir genç askere alınarak Yemen vilayetine sevk edilmiş, iki yıl mektubu gelmemiş, mensup olduğu aile efradı tasa ve merak içinde iken o hafta bir mektubu gelmiş. Bu mektup çok aceince yazılmıştır. Hasretle ve dört gözle beklenen bu mektubu köyde okuyacak kimse bulunmadığından askerin annesiyle yakınlarından olan dört kadın Yasıhöyük’e kadar gidip Himmet Efendi’ye müracaat etmişler. O da yazıyı okuyamayınca, Acıpayam’dan okuyabileceklerin

bulunacağını düşünerek buraya gelmişler ve rastladıkları bir kadın kendilerini Hıdır Hoca’nın evine götürmüş, mektep hocası olmasına rağmen ihtiyarlayan Hıdır Hoca gözlüğüyle yazıları süzmüş ise de okuyamamış ve mektubu atıvermiştir. Buradan ayrılan kadınlar, gözleri yaşlı sokağa çıktıkları sırada kendilerini görüp teessürlerini hisseden bir komşu kadın da bunları alarak bizim eve getirmiştir.

Ben durumu anlayınca kadınları hoş karşıladım. Evvela birer kahve ikram ederek mektubu gözden geçirdim. Hakikatten yazının bazı kelimeleri okunabilecek ise de pek çok yerleri karma karışık olduğundan düzgünce okunmasına imkân yok. Kadınları yelse düşürmemek için derhal adlarını sordum. Annesiyle diğer abla ve yengelerinin isimlerini öğrenerek basmakalıp mektup okuma usulüne müracaat ettim bunun sonucunda kadınların sevinçleri yüzlerinde belirmişti. Adresi biraz okunaklıydı. Bir de mektup yazıverdim. Bir zarfa koyarak ellerine verdim, postahaneyi işaret ederek uğurladım.

Görüyorsunuz ya; köylerimizde mektup okuyacak ve karşılık yazacak kadar bilgiye malik kimsecikler yoktur. Hâlbuki buralarda mektep açılmış ve köy çocukları Usul-i Cedid üzere okutulmuş olsaydı bu güçlükler önlenebilirdi.

Ali Vehbi cevaben;

-Sayın Hocam, biz, rüşdiye muallimi Mustafa Reşit’le, Yüreğil’de mektep açmak ve yeni usul ile tedrisat yapmak için karara varmış bulunuyoruz, dedim.

Yüreğil Mektebi, 1 Şubat 1908 resmi açılış yapıp eğitime başlamıştır. O günü Ali Vehbi şu şekilde ifade etmektedir:

“Bugün köylü işine gitmemiş, Cuma namazına müteakip çok kalabalık bir halk kütlesi mektep binası etrafında toplanmıştı. Okuyup yazmaya aşına olan yavrularda saff-ı harp nizamında sıralanmışlardı. Mektep kapısı önüne dikilerek halkın karşısına geçen Müftü Hasan Hilmi küçük bir nutuk irad ettikten sonra, bağlanmış olan kurdeleyi makasla keserek mektebin kapısını açtı ve mevkiini bana terk etti. (Mektep ve Maarif) konusuna ele alarak kısa bir konuşmada bulundum der.

Yüreğil Mektebi’nde Eğitim

Yüreğil Mektebi bir geniş salon ve bir de muallim odasından ibaretti. 1908 öğretim yılında Yüreğil Mektebine 123 öğrenci kayıt olmuş bunun 93’ü Yüreğilli’dir, geri kalan 31 öğrenci ise yakın köylerden gelmektedir. Mektepte okutulacak kitaplar da Mustafa Reşit’in tavsiyesiyle Denizli’deki ilkokullarda okutulmakta olan kitaplardan alınmıştır. Öğrenciler üç ayrı sınıfa alınmıştı. Birinci sınıf mevcudu (21), İhtiyat sınıfı (48), Ana sınıfı (54) dır.

Günlük mesai programına göre olmak üzere talebeye günde altı ders verilecektir. Öğle tatili bir buçuk saattir. Haftalık ders cetveline göre her sınıf için ders müddeti (33) saattir.

Ayrıca birinci sınıf talebesi geceleri mektep salonunda ikişer saat müzakere edilecektir. Yalnız cuma akşamları tatildir.

Birinci sınıf: Türkçe, Arapça, din dersleri, hesap hendese, tarih, coğrafya, resim, idman hareketleri ve askeri talimler.

İhtiyat Sınıfı: Kıraat, Kur-an, tecvid, din dersleri, hesap, resim, idman hare-

Dentali'nin bazı köylerinde mektup okuyabilecek bir kimsenin bile çıkamadığı yüzyıl önce, eğitimde yeni yöntemler izlenmesi kanaatine varan Yüreğil'deki iki kişiyle eğitim hamlesi hayata geçer. Bunlardan biri Mustafa Reşit; diğeri de Ali Vehbi'dir.

ketleri ve askerî talimler:

Ana Sınıfı: Elifba, yazı, imla, ilmi hal, hesap, idman hareketleri:

Yüreğil Mektebi koruma ve yardım derneği azası Molla Musa (Çavuşdur) ve Halil Onbaşı, çocukların idman hareketleri ve askerî talimlerini yaptırıyordu. Muntazam askerî talim ve yürüyüşlerini yapan talebede göze çarpan ve en büyük noksan elbiselerin tek tip olmamasıydı. Çocukların bazıları setre pantolon, bazıları mintan çarşur, pek çoğu da üç etek entari giyiyorlardı. Toplu yürüyüşlerde karşından göze batan ve yürek yakan bir kamavala benzeyen bu kalık ve kıyafetin düzgün olması gerekiyordu. Fakat çocukların pek çoğu fakir ve içlerinde yetim ve kimsesiz olanlar bulunmakta idi.

Mevcut kıyafetleri düzeltmek için mektebi koruma ve yardım cemiyeti azaları toplandı ve sonuç itibarıyla manifatura tüccarı olan Yağcıoğlu Hacı Hüseyin Efendi İzmir'den iki büyük top kumaş getirtmiş bu kumaşlar İzmir fiyatıyla hal vakti olanlara verilmiş yetim ve yoksul çocuklara da kendisi tarafından ücret tahsis edilmiştir. Çocukların beden ölçüleri alınarak on gün içinde 123 talebe bir cins kumaştan elbiselerini giymiş her şeyleri yepyeni olan öğrenciler velilerin

sevincini gökde çıkarmıştı. Yüreğil halkı her yerde ve uğradıkları her köyde bu manzarayı övüyordu. En önemlisi de Ali Vehbi'nin yapmış olduğu hizmetleri ve mektebi anlatarak ona karşı şükranlarını bildiriyorlardı.

Yüreğil'de kurulan mektepte beş buçuk ay zarfında gazete okuyacak kadar bilgi ve söylenen sözleri yazacak kadar imla ve bir eşyanın alım ve satımından ortaya çıkan kâr ve zararı bilecek kadar hesabı öğrenmişler, memleketin sınırları içindeki vilayetlere bağlı sancak ve kazaların adlarını, coğrafi durumlarını, Türk Devletleri'nin tarihi vakalarını öğrendikleri ve bildiklerini yüzlerce kişinin önünde oluşturulan imtihan heyeti tarafından tasdik edilmiştir. Çocukların velileri sevinclerinden ağlarken bunu gözleriyle gören meclise de bir ibret dersi verilmiştir. Buna şahit olan etraf köylüler ders yılı başında çocuklarını Yüreğil'e göndermeye başladılar. 123 mevcut ile açılan mektep 1909-1910 ders başlangıcında 255 talebe sayısına kavuşmuş üçüncü ders yılı sonunda ise mevcudu 375'e çıkmıştır.

II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle köylerde yeni mektep binası yapılmasına ve Usul-i Cedid denilen ilimlerin buralara sokulmasına karar verilmiştir. 1910-

1911-1912-1913 yılları içinde mektep binaları yapılmış ve kaymakamlık emirlerini köyler yerine getirmiştir. Köylerde açılan mekteplerin muallim ihtiyacını karşılamak amacıyla 1912 yılında Yüreğil Mektebi mezunları içerisinde bu işi yapabilecek yetenekte olanlar. Denizli Orta Mektebi'nin son sınıf İmtihanlarını kazanarak ehliyetname alarak Acıpayam köylerinde açılan okullara muallim olarak tayin edilmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde yoğun olarak siyasal çalkantıların ve

sırasıyla Trablusgarb Savaşı ve Balkan Savaşlarının yaşandığı bir dönemde Garbikaraağaç ilçesine (Acıpayam'a) bağlı bir Anadolu köyünde üç idealist şahsiyet Mustafa Reşit ve Ali Vehbi'nin çalışmaları ve Yüreğil halkının yediden yetmişe göstermiş oldukları üstün gayret ve fedakârlık sonucu bir eğitim hamlesi gerçekleşmiştir.

Yüreğil mektebinde yetişen öğrenciler mezun olduktan sonra bir kısmı Acıpayam'ın diğer köylerinde açılan okullar için muallim yetiştirmiş böylece cehalet

içerisinde bulunan Acıpayam ve köylerinde topyekûn bir eğitim hamlesi gerçekleşmiştir. Böylece Acıpayam ve havası, devletin son döneminde taşradaki eğitim seviyesinin çok üstüne çıkmıştır. Günümüzde çok sayıda Acıpayamlı bilim ve devlet adamının yetişmesindeki en önemli etken de bu okul olmuştur. Yüreğil mektebine emeği geçenlere sonsuz şükran duyuyor ve hepsini rahmetle anıyoruz.

Not: Hazırlanan parçaların düzenlenmesi için için, yoğun kuruluşa teşekkür ederim.

Ali Vehbi kendisine yapılan bu teklifi hemen kabul etmiştir. Yüreğil halkı tarafından da muallime belli miktarda maaş tahsis edilmiştir. Fakat Ali Vehbi'nin muallim olması için ilk önce "Ehliyetname İmtihanı" yapılmıştır. Ders dönemi başlamadan önce Mustafa Reşit ve Ali Vehbi Muallimlik Şartnamesini birlikte hazırlamışlardır. Hazırlanmış oldukları şartnamenin belli başlı maddeleri şunlardır:

- Cehaletle mücadeleye Yüreğil Mektebinde başlanacaktır.
- Maarif ruhumun zihinlerde yerleşmesi ve ilerlemesi her tarafa dal budak salarak yayılması için, okumaya gelecek her yaşta çocuklara mektebin kapısı daima açık bulundurulacaktır.
- Gündüzleri mesai programına göre akşama kadar çalışılacak ve geceleri de son sınıf talebesine iki saat müzakere edilecektir.
- Çalışırken rastlanabilecek her türlü zorluk ve sıkıntılar yitkenilecek, asla yılgınlık ve usanç gösterilmeyecektir.
- Bazı idraksizlerin hücum, tenkit, taan ve teşhirlerine maruz kalırsa, akıl ve mantığın kabul ettiği ve kamuların açıklayıp tarif ettiği hükümler dairesinde karşılıklı susturmağa çalışılacak, yeise ve fütura düşünmeyecektir.
- Aç kalınır veya tahsis edilecek ücret verilmezse, başkaca çare düşünülecek, halka bildirilmeyecek, aylık ve iase için hiçbir suretle tazyik yapılmayacaktır.
- İcabında seyahatler tertip edilerek köylerde kulağı laf duyanlarla temas ve onlara bizzat (maarif ve mektep) üfürülmek suretiyle maarifi aşılama kurumunun müteşebbis kolları her yerde kurulacak ve azası çoğalacaktır.
- Yüreğil'de ayrıca bir daire hazırlanıp burada bir (mektebi koruma ve yardım) derneği kurulacak, mektebin köye ve köylüye ait işleri onlar vasıtası ve marifetiyle gördürülecektir.
- Çocuklardan; çalışanlara (takdir) çalışmayan veya bir suç işleyenlere (ihtar, tenbih ve tekdir) muamelesi yapılacaktır. Takdir için ayrıca (Aferin) varakaları tab ettirilecek bunlar merasimle başarı gösteren çocuklara verilecek ve ayrıca üstün derece alanların isimleri yazılıp iftihar levhası yaptırılacaktır.
- Her ders yılı sonu olan haziran ayında umumi imtihanlar yapılacak, bu imtihana, çocukların bir yıllık bilgilerini halka göstermek için herkes gelip görecektir ve etraf köylerdeki eşrafı memleket, müderrisler çağrılacağı gibi hükümet erkânına suret-i mabsusa da davet edilerek imtihanlar toplu ve bilgin bir heyet huzuru ile programa göre tenzih edilecek (mümeyyizler) tarafından yapılacaktır.
- Selabet, ciddiyet, emniyet, azim ve sebat düsturumuz, aşk, vatan, Hubb-ı Millî nazımı hareketimizdir. Çalışmak bizden Tevfik Allah'tan.

Bu maddeler doğrultusunda çalışılmaya başlanmıştır.

" Sonsuz Zaman Âşıkları I..."
Ay Yıldızlı

BİR BAYRAK HİKÂYESİ

Şerif KUTLUDAĞ

Pamukkale Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Ayla yıldız... Sonsuz zaman âşıkları...

Gökyüzü var olduğu günden beridir ki, gecelerde yüzlerini gösteren sayısız yıldızlar arasında gezinirler de kimse fark etmez onların aşklarını.

Yıldız hep şekli şemâliyle yıldızdır da, aya gelince sormayın hallerini. İncecik bir hilâle başlayan ortaya çıkışı dolunaya varıverir günler içerisinde. Ay dolunay halindeyken sanki sanırsınız ki tavus kuşu sevgilisine kur yapmak için bütün tüyleriyle dünyanın en muhteşem tablosunu oluşturmaktadır. İşte öyle bir halde dolunay denilir de sevgilisini mehpeyker, ay yüzü, sevdiğim semânın güneşi mâhî diye sevenlerin bakışları üzerinde birleşiverir ayın on dördü dediğimiz halindeyken dolunayın.. Dolayısıyla kimsedeklerin dikkatini çekmez dolunayın yıldızlar arasında gezinen âşik olduğu ve kur yaptığı yıldızını.

Yüreğinde aşklarını saklayan kara sevdalı âşıklar gibi onlar da dayanamazlar ayrılıklara. Ay halden hale girer hep aylık zaman dilimlerinde. Arada sırada da olsa uzaktan uzağa

göz kırparlar birbirlerine gecelerde. Özlemleri öyle bir hal alır ki, daha çok yaklaşır birbirlerine. Gecenin ulvi karanlığı içerisinde hilâlin kollarını açmış vaziyette yıldızına yönelik tavrı o kadar belirginleşir ki o anlarda gök yüzünü seyreden gözlerden saklayamazlar artık kendilerini.

Hani Leyla'yla Mecnun, Ferhat'la Şirin, Tahir ile Zühre, Romeo ve Juliet ve daha nice karasevdalı âşıkların saygı duyulan aşkları roman olur, şiir olur da isimle ölümsüzeleştiriliverir ya... Bizim duygu yükü insanlarımız da ona benzer bir güzellik sunarlar İnsanlığa. Önce güneş, sonra ayı resmederlerken tuvallere. Gün gelir sonsuz zaman âşıkları hilâle yıldız bir araya getirip resmediverirler atlastan bir tuval üzerine.

O günden beridir ki, yıldızlarla geceleri en çok paylaşan insanımızın sevdası oluverir ayla yıldız. Yeryüzünde nereye sevdalansak sevdamızı aylı yıldızlı bayraklarla ilân ediveririz dünyaya. Toprağımıza, namusumuza, vatanımıza sözün özüyle Anadolu'muza göz diktiklerinde uğrunda can veririz ay yıldızımızın. Mustafa Kemal öncülüğünde kurul-

duğunda Türkiye Cumhuriyetimiz, ayla yıldız nişânemiz oluverir bizim cümle âleme karşı.

O günden beridir ki, nazlı nazlı dalgalanır durur mavî göklerin beyaz ve kızıl süsü olarak ay yıldızımız. Uğruna şirler yazılır, türküler yakılır, marşlar bestelenir. Özyay Gönülüm'ün dilıyla: "halk denilen büyük usta" elbette gönülünce güzellikler sergiler bu hususta. Ev yapar evinin alınına işler, atının koşum takımlarında atının alınlığına işler, araba alır arabasının göğüslüğüne işleyiverir ay yıldızı gözümün önünde olsun diyerek.

Güzel yurdumun dağına taşına köyüne kasabasına taşınır güzel gönüllü insanlarımızca ayla yıldız. İşte bunlardan birisi vardır ki, hem düşündürür hem de hüzünlendiriverir görenleri...

Yer Buldan İlçemizin Yenicekent kasabasının bir zamanlar değirmenleriyle ünlü 1970'lerde terk edilmiş olan Narlıdere köyüdür. Halk arasındaki bir başka söyleyişle de Diribol'dur.

Narlıdere; adı üstünde uzunca bir kanyon vadidir öncelikle. Çok sarp ve dik konumundan dolayı ilk

O günden beridir ki, yıldızlarla geceleri en çok paylaşan insanımızın sevdası oluverir ayla yıldız. Yeryüzünde nereye sevdalansak sevdamızı aylı yıldızlı bayraklarla ilân ediveririz dünyaya. Toprağımıza, namusumuza, vatanımıza sözün özöyle Anadolu'muza göz diktiklerinde uğruna can veririz ay yıldızımızın. Mustafa Kemal öncülüğünde kurulduğunda Türkiye Cumhuriyetimiz, ayla yıldız nişanemiz oluverir bizim cümle âleme karşı.

Baldan Norbiden'deki defşimenin duvarına Cumhuriyet'in 10 yılında işlenen ay yıldız motifi.

çağlardan itibaren su değirmenleriyle yörenin değirmenler merkezi olmuştur. İşte bu vadiye güneşli gün boyunca birkaç saat görmeye razı olan insanlar yaşamıştır yüz yıllar boyunca.

Değirmenler bölgesi dedik ya Narlıdere'ye, elektrik yaygınlaşmaya kadar sürmüştür bu yörenin su değirmenlerinin saltanatı. İşte o saltanatlı yıllarda 1933'te... Cumhuriyetin 10. Yılında adı kimdir, sanı kimdir bilinmez amma, bir değirmen yaptıran yüce gönüllü bir değirmenci, farkında olarak ya da olmayarak büyük bir ders niteliğinde bir iş yaptırır değirmeninde.

Değirmenin duvarını yaptırdığı taşlar arasındaki bir beyaz taş üzerine kazıtarak bir ayla yıldızı işletiverir ustalara. Beyaz taşın etrafı kırmızı kiremit parçalarıyla çevrilerek bir tablo oluşturulur âdeta. Taşa kazınan ayla yıldız nizamıdır. Ve ay yıldızın altına tarih döşölmüştür yine taşa kazınarak...12.5.1933

Öyle muhtemeldir ki, yapıldığında en önemli değirmenidir Narlıdere'nin bu değirmen. Yıllar içerisinde binlerce insan ay yıldızı gözleriyle

öperek buğdayını öğütmüştür bu değirmende... Ya da değirmenin önünden geçen biricik yoldan geçmek zorunda olan yolcular da ay yıldızı da selamlayarak gelip geçmiştir buralardan.

1970, heyelan tehlikesi sebebiyle hükümetin aldığı karar gereğince Narlıdere'nin aşağıya Yenicekent'e taşındığı tarihtir. İnsanlar taşınır taşınmasına da kanyon vadi kalır aynı yerinde. Nar bahçeleri kalır. Şirli suların aktığı dereler kalır. Çınar ağaçları, cevizler, incir ağaçları ve dutlar kalır. Halk işleme devam ederse de bahçesini, evler çökmeye başlar birer birer. Kimisinin malzemesini sahipleri götürür kimisini de kar ve yağmur eritir.

2010 tarihinde yöreye yaptığımız günlük bir fotoğraf gezisinde, fotoğraf sanatçıları Dr. Metin Vural, Zeki Akakça ve Salt Yaymanoğlu'yla yüzlerce fotoğraf çekilir yörede. Kırk yıl içerisinde doğa çoğu şeyi geri almış kendisine döndürmüştür yörede. Kırk dökük de olsa bazı bina kalıntıları da vardır ağaçlar arasında.

İşte bir fotoğrafın hikâyesi burada yazılacaktır hiç beklenmeyen bir za-

manda. Tozlu topraklı yolda merakla ilerlerken işte o değirmen selamlamıştır bizden önce buradan geçen yolcular gibi bizi. Çekilen fotoğraflara yeni fotoğraflar eklerken değirmenin duvarındaki tablo çeker dikkatimizi. Bu sefer selamladığı sayısız yolcu arasına bizi de eklemiştir ayla yıldız. Ve biz de bir ihtiram duruşuyla vermişizdir selâmımızı.

Gerçek şu ki, köy terk edilse de köyü terk etmemiştir ay yıldızımız. 1933'ten beri sürdürdüğü nöbetini sürdürmektedir ay yıldızımız. Ne büyük dersler ve ibret levhasıdır taşa kazınmış ay yıldızımız. Değirmenci kimdir, ustası kimdir, kim düşünmüş, kim istemiş, kim yaptırmış bilinmez amma, öyle anlaşılacaktır ki burada yaşamıştır sonsuz zaman aşıkların ayla yıldızın aşklarına saygılı ince ruhlu insanımız.

Ve biz buradayız kentteyiz de... "Orda bir köy var, uzakta gezmesek de tozmasak dal..." dediği gibi şairin, orada bir köy vardır. Ve o köy bizim köyümüzdür. O terk edilmiş köyün değirmeninin duvarında taşa yazılmış, taşa işlenmiş sevdasıyla yaşamaktadır sonsuz zaman aşıkları ayla yıldızımız

"Gerçek şu ki, köy terk edilse de köyü terk etmemiştir ay yıldızımız. "

Fotoğraflar, Zeki Akakça'ya aittir.

Günlük yaşamımızda birçok yerde kullanıp attığımız pillerin zararı boyutundan büyük olmakta, gelişigüzel doğaya terk edilmesi halinde, içerdikleri ağır metaller toprağa, yeraltı veya yerüstü sularına karışmakta, beslenme zinciri yoluyla da canlı bünyesine geçebilmektedir. Bu özelliği nedeniyle kullanılmış piller özel koşullarda bertaraf edilmelidir.

Toprak kirlenmekten kurtuldu

DOÇEV, 10 yıl süren geri dönüşüm çalışmalarından 21 ton karşılığı yaklaşık 1 milyon 250 bin adet kullanılan pili çevresel zararlarından arındırarak 5 milyon m³ toprağı kirlenmekten kurtardı.

İlköğretim okulu öğrencilerinden örnek kampanya

DOÇEV olarak; **"Gelecek Kuşaklara Temiz Toprak Bırakalım"** sloganıyla yıllardır atık pil topluyor, toplumun bilincini artırmak amacıyla kampanyalar düzenliyoruz. Ülkemizin her köşesinden başta okullar olmak üzere talep eden çevre dostlarına toplama kumbaraları ve yayınlar göndermekte, biriken atık pilleri de teslim almaktayız

Yaşanabilir bir dünyayı paylaşmak dileğiyle...

Sümer Mah. 2262/ 4 Sokak No: 25 DENİZLİ
Tel: 0 258 265 11 11
docev@docev.org.tr www.docev.org.tr

Denizli Gazi Mektebi'nin İlk Tallim Heyeti (1931-1932)
(Soldan sağa: Brhan Bey (Denizli); Naciye Hanım (Işkodra); Cemile Hanım
(Nevşehir); Başmuallim Murat Bey (Hanya); Hasbiye Hanım (Trablusşam);
Makbule Hanım (Dayran); Ali Vehbi Bey (Denizli)
(Güngör Gürsoy aile albümünden)